

ŽIVLJENJE IN SVET

Pogled na Tanger

6. decembra

23

Knjiga 10.

19 Ljubljana 31

Življenje in svet

Dustrovana tedenska revija

Izhaja vsako nedeljo in stane celoletno (dve knjigi) Din 80.—, polletno (ena knjiga) Din 40.—, trimesečno Din 20.—, mesečno Din 8.—. Posamezna številka Din 2.—.

Naročnina za inozemstvo: ITALIJA, trimesečno 8 ur, polletno 16 ur, celoletno 30 ur. — FRANCIJA, mesečno 4 franke. — ČESKOSLOVASKA, mesečno 6 kron. — AVSTRIJA, mesečno 1 šiling. — Amerika in ostalo inozemstvo letno 1 ½ dolarja.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knafljeva ulica 5.

VSEBINA št. 23: Dr. Mila Kovač: Profesor Holzknecht. — A. D.: Lucien Tesnière. — Rudolf Kresal: Tujec (nadaljevanje). — Dr. Oskar Reya: Segrevanje in ohlajanje naše zemlje. — Na otoku kivne osvete (Korzika). — Petdesetletnica dr. Ivana Laha. — Slike iz življenja in sveta — Lucien Giudice: Črni bolid (konec). — Dr. V. Travner: Francoske kolonije (konec). — Smučarji na plan! — Tedenski jedilni list. — Karikatura. — Idealen partner za ples. — Mačka, zajčkova mati. — Humor v slikah.

Flora de Breton

znana filmska zvezdnica in zmagovalka v boju za svetovno prvenstvo amaterskih plesalcev.

Idealen partner za ples

Velika napaka se mi zdi, če si mlado dekle izbere plesnega partnerja le zato, ker ji je osebno simpatičen. V plesno dvorano bi morali hoditi zaradi plesa, ker nas veseli lepo, ritmično gibanje v taktu glasbe, a ne zato, ker nam ugaja kak Adonisu podoben lepoteč. Niti lepa postava, niti očarujoče vedenje nista porok za idealen ples.

Nobeno dekle, ki jo ples res veseli, ne bi bilo tako neumno, da bi žrtvovalo dovršenega plesalca za nerodnega in okornega, v katerega se je slučajno zaljubila. Vsaka stvar ob svojem času, pravi star pregovor.

V plesni dvorani je važen edino ples Seveda, mlado dekle rado vidi, če je partner tudi kolikor toliko čeden, vendar ne morejo njegove vnanje vidne kvalitete nikdar odškodovati partnerice, ki to zabavo ljubi, za slab ples. Ako je partner le dober plesalec in se prilaga njenemu koraku in jo obenem dobro vodi, tedaj kaka fizična hiba ni važna.

Menda ima vsaka plesalka rada, ako je partner nekoliko večji od nje. Ta neenakost v velikosti napravi v vsaki plesni dvorani prijeten vtis: ples partnerice pride tako bolj do veljave in ohranjuje ravnovesje sil.

Moški, čigar partnerica je večja od nje, se težko vzdržuje ravnotežje. In ker je ravnotežje ali balansa duša vsakega lepega, enakomernega plesa, je ravnotežje važen zakon v umetnosti gibanja po taktu glasbe.

Poleg tega je vredno omeniti problem drže ali objema. Plesalka se bolj sigurno giblje, če jo partner trdno in varno drži. Tako lažje sledi njegovemu koraku in lažje

reagira na vsak najmanjši gib njegove roke.

Drža in pravilna drža je seveda dvoje. Moški, ki je večji od partnerice, je seveda sam po sebi idealen partner, toda ali jo tudi pravilno drži, je drugo vprašanje. Plesalka želi, da jo drži partner v ravno običajnem plesnem slogu. Če bi se pa zaradi plesalčeve velikosti ali postave zdelo pravilno držanje prisiljeno ali nerodno, bo po mojem mnenju vsaka plesalka prosila partnerja, da se ne drži pravil, temveč prilagodi svoje držanje svoji postavi in velikosti.

Partner se bo potrudil, da najde primereno držo in tako postavi idealno, ritmično uravnovešeno razmerje med seboj in partnerico.

Mlado dekle ima rajši plesalca, ki se potruži, da bi zvedel, katere plesne najboljše in najrajši pleše. So moški, ki delajo vrsto težkih korakov, katerim partnerica ne more slediti, ker jih ne pozna. Iz tega ne smemo sklepati, da je partnerica slaba plesalka, ker ne more slediti plesalčevim korakom. Ti koraki so nemara le malo različni od onih, ki se jih je ona naučila. Zato posebno čista partnerja, ki se tega zaveda in ki se ali prilagodi njenim korakom ali ji razloži svoj način plesa.

Razen tega pleše z gospodom, ki je tudi v malenkostih zelo obziren, ki se ogiblje korakov, ki bi utegnili zbuditi pozornost gledalcev, ki jo zabava, kadar to želi, in zna ceniti molčanje, kadar se njena pozornost vsa koncentrira na ples, in jo vljudno popelje na njeno mesto, ko je ples končan. Popoln kavalir je, če ugame vse one male pozornosti in vljudnosti, ki ženski toliko pomenijo.

ŽIVLJENJE IN SVET

STEV. 23.

LJUBLJANA, 6. DECEMBRA 1931.

KNJIGA 10.

»Big ben« — stolp angleškega parlamenta

Dr. Mila Kovač,
specialistka za röntgenologijo v Mariboru

Profesor Holzknrecht

Njegov pomen za röntgenologijo

Nedavno je umrl na Dunaju znameniti röntgenolog, profesor Holzknrecht. Z njim je izgubila znanost duševnega velikana, ki je zajel z genialno nezmotljivim instinktom svojega duha ogromen pomen slučajnega odkritja v celem obsegu njego-

Dr. Guido Holzknrecht

ve razvojne možnosti. Z izredno bistroumnostjo se je lotil raziskovanja te na novo odkrite znanstvene panoge ter iskal in našel pota in sredstva, da je z izsledki svojega znanstvenega delovanja po organiziranju, sistematiziranju in preciziranju ustvaril novo učno disciplino medicinske vede.

Ko je prevzel profesor Holzknrecht 1902 kot Nothnageljev asistent takratni v povojih se nahajajoči röntgenološki inštitut, sta mu bila nakazana dva majhna delovna prostora v takratni konjušnici splošne dunajske bolnice. V teh prostorih je začel s svojimi eksperimenti; odkrival je nove raziskovalne metode, tehnična izboljšanja aparatov in sproti objavljval podatke teh raziskovanj z namennom, da zainteresira medicinski svet in ga opozori na svoje delo ter navduši za sodelovanje. Zakaj kmalu so mu postali prostori pretesni, področje, ki se je odkrivalo njegovim pogledom

pa preogromno, tako da je postalo nemogoče, da bi ga zajel poedinec v vsem njegovem obsegu.

Ker je postalo Holzknrechtovo ime znanstvenemu svetu že znano, so kmalu prihajali k njemu učenci, katerim je mogel nuditi mnogo neraziskanega dela. Na teh področjih je bila vsakemu dana možnost opazovanja in raziskavanja. On sam, ki je bil neizčrpljiv v idejah in zamislekih, je vse izsledke pospeševal in občudoval. Kot učitelj je imel tole načelo: »Trebaja samo napraviti vse, da postanejo učenci veliki. Zase potem ni treba skrbeti, zakaj učitelj raste z učenci.« Specializacijo na posamezne dele organizma, ki je bila postala potrebna, je usmeril v pravi tir in vzgajal röntgenologe-specialiste za preiskavanje pljuč, srca, črevesja, glave, ušes itd. Vsi ti učenci so zbirali že podana neurejena opazovanja, izboljševali in odkrivali nove izsledke, s katerimi so v raznih kurzih seznanjali medicinski svet.

Tako je nastala znamenita Holzknrechtova šola, ki je kmalu postala središče röntgenologov iz vseh delov sveta. Profesor Holzknrecht je z vsakim učencem, ki je bil prišel v njegov inštitut, po dolgotrajnih razgovorih izdelal individualni delovni načrt in je predvsem skušal dognati učenčevo specialno zanimanje in posebno nadarjenost. Nikogar ni odpustil, ne da bi ga bil zadovoljil.

Razvoj tega slavnega učenjaka je obenem razvoj mlade vede; genialnost enega moža je v desetletjih ustvarila to, kar bi sicer morda počasi šele v enem stoletju dozorelo. Starejši sestri röntgenologije — kirurgija in medicina — jo sicer rade imenujeta »malo pomožno vedo«, vendar je to pred forumom človeštva vseeno; glavno je, da je bil storjen korak naprej k omiljevanju in zdravljenju bolečin in bolezni.

Profesor Holzknrecht pa je ta korak poplačal s svojim življenjem. Ko je namreč začel znanstveno delati, še ni bilo znano, da imajo Röntgenovi žarki sicer zdravilno, vendar pa v preveliki množini uporabljeni, tudi uničujočo moč, lastnost, ki jim je skupna z večino zdra-

vil. Ker je bil skozi dolga leta dnevno izpostavljen tem žarkom brez zaščitnih priprav, ki so zdaj samo ob sebi razumljive, so povzročili na njegovih rokah, ki so bile najbolj prizadete, raku podobne tvorbe.

Holzknacht je kljub temu nadaljeval s svojim delom, zaradi česar so se te tvorbe nevezdržno širile in so morale nujno imeti za posledico smrt. On sam se je tega dobro zavedal, vendar ni odnehal. Vse svoje raziskovanje in stremljenje je sedaj posvetil dognanju učinka teh žarkov in oni tehniki obsevanja, s katero bi bilo omogočeno nuditi bolnikom blagoslov zdravilne metode, ki je sigurna in brez bolečin, ne da bi bilo njih življenje pri tem v opasnosti.

Za vsako posamezno bolezen je ugotovil pravilno dozo, s katero se lahko vrši zdravljenje brez nevarnosti; nadalje je izumil merilni instrument — Holzknachtov radiometer — s katerim se more kontrolirati oddana množina žarkov in je do najmanjših podrobnosti izdelal predpise, katerih se je treba držati pri uporabljanju röntgenoloških obsevanj ter je tudi dosegel njih zakonito uveljavljenje.

Potemtakem je tudi zasluga tega učenjaka, da lahko danes brez opasnosti uporabljamo pri natančnem poznanju zadevnih metod čudovito zdravilno moč Röntgenovih žarkov.

Za njega samega je bilo seveda prepozno, vendar ni klonil in se s pozo mučenika vdal usodi. V zavesti, da svoje dela še ni dokončal, je započel z ogromno energijo borbo s smrtjo. Prst za prstom, kos za kosom svojega telesa je žrtvoval nožu, da si je tako podaljševal življenje za novo delo.

V zadnjih 10 letih je prestal 60 operacij. Takoj je izumil za manjkajoče prste in končno amputirano desno roko instrumente, ki so mu omogočili nadaljnje delo. Za njegovo neizčrpno vitaliteto in življenjsko silo je bilo značilno, da je kljub dolgoletni mučni boleznini šele dan pred smrtjo rekel nasproti svojcem: »Zdaj sem bolan mož!«

Moč duha, ki je prinesel v pravem smislu v neraziskano temo luč, ki bo še nadalje svetila v blagor človeštva, je spet premagala smrt. Zakaj telo, ki je bilo do konca smiselno uporabljeno in izrabljeno, je omagalo. Duh in njegovo delo pa ostaneta.

Lucien Tesnière

Eden izmed odličnih Meilletovih učencev, je po prevratu deloval na ljubljanskem vse-

učilišču, zdaj pa je profesor slavistike v Strasbourgu. Objavil je obširno razpravo o slovenski dvojnini in lingvističen atlant naših narečij. Ze več let stalno poroča v pariških strokovnih glasilih (Revue des Etudes sla-

vcs, Bulletin de la Société de linguistique) o naših knjižnih pojavih. Zlasti pa si je za nas pridobil zaslug z veliko študijo o pesniku O. Zupančiču (glej Žis. 1931. št. 20, str. 545). O tem delu so se laskavo izrazili razni listi: Jutro (20/6), Jugoslovan (5/7), Modra ptica (11/9), Nouvelles Littéraires (1/8, A. Vaillant), Jutarnji list (5/8), Europe Nouvelles (29/8, M. Brion), NRF v novembrski števi. (B. Crémieux, prevod v Slovenšču 5/11). Zagrebški »Morgenblatt« je »an-tisnil — glej Jugoslavana 13. in 14. — kritiko iz rajhovskega dnevnika »Rheinische Volkszeitung« z dne 8. nov., k. trdi, da je Zupančič eden najpomembnejših pesnikov v Evropi, enakovreden tudi P. Claudelu in Stefanu Georgeju, in pred bodočnostjo pomembnejši nego kakšen Shaw ali Wells, Morand ali Maurois, H. Mann ali Gorkij. S plemenito šilo svoje besede tekmuje z Georgejem in Valéryjem, ki ga pa od obeh teh odlikuje tesnejša zvezanost z govorom njegovega naroda. Navdušeni članek se končuje z mislijo, da bi kazalo čim prej prirediti vsaj skrajšano nemško izdajo Tesnière-ovega dela... Za ruski list »Rosija i Slavianstvo« v Parizu je o istem delu napisal poročilo mladi kritik Goleniščev-Kutuzov. Nemara je izšla še kje kakšna ocena, ki ne vem zanjo, gotovo pa ne zadnja... Bo li g. Tesnière utegnil izvršiti svoj nekdanji načrt: pofrancoziti Masljevega »Gospodina Franja?«

A. D.

Rudolf Kresal

Tujec

(Nadaljevanje)

Ne!« je rekel tujec z jasnim glasom. »Jaz se nikoli ne norčujem. Povsem mirno sem vas vprašal, koliko sem dožan. Vem — ali pa vsaj približno je tako: Moti vas tisto skrivnostno šepetanje ljudi o meni, v katerem sta izražena vsa tista majhnost in strah teh ubogih meščanov, ki so zakopani v to mesto, ki ni raslo že petdeset let. In ti mali ljudje imajo v nečem popolnoma prav:

Ko sem prišel, bi bil moral skriti vso svojo mrkost, vso svojo bolečino, vse sovraštvo do ljudi, ki žive v velikem, razkošja polnem svetu. Ali bil sem pre slab, preveč razboljen — da bi mogel biti s temi ljudmi dober. Nasprotno, prav te sem z vso silo zasovražil, in jih sovražim veliko bolj kakor one tam v prestolnem mestu. Zakaj tu živi tisti človek, ki je zaverovan v samega sebe, v svoj ozki svet, v svoje lutke — vse ostalo pa se mu zdi popolnoma nepotrebno. — Da, saj je v tem veliko resnice, da je vse ostalo nepotrebno — človeku, ki ima svoje de'o — ženo — in otroke. — Ali to pomeni mir, ki je top in neplodovit. — Bog ve koliko rodov dela v tem mestu samo lutke, koliko očetov in mater spočenja leto za letom, desetletja — samo žive lutke. Glejte — ljudje čutijo to mojo odvratnost in zaničevanje do njihovega življenja — zato jih je strah, strah pred — gibanjem, strah pred tistim življenjem, ki daje človeku neprestan nemir: iskanje. — Ti ljudje pa ne iščejo. Nič ne iščejo. Vse njihovo delo so preprosti posnetki.

In vendar, prav tu sem se naselil. V tem čudovitem miru ljudi, ki je zame najhujši bič.

Kakor vidim, vas ves čas najinega poznanstva muči vprašanje, kdo sem?

Petdeset let sem že preživel. V tem času sem osivel, da so mi lasje kakor devetdesetletnemu starcu. Po poklicu sem zdravnik in kemik. V življenju, tam v velikem svetu sem dosegel kot človek in kot znanstvenik vse časti, ki jih le more kdo doseči. Moje ime je znano prav tako kakor ime slavnega pesnika. Ali moja not je danes končana. Res je, muči me še marsikak problem — ki pa ga za življenja bržkone ne bom mogel rešiti. Utrujen sem. Vendar delo me še

draži. Kdaj pa kdaj delam s strastjo — ki jo zmore te tridesetleten človek, ki je željan velikih uspehov. Pa zadnji čas sem v vse življenje zdvomil. Le skrivnost, da nekam gremo, neki neumljiv napredek, ki je napredek in ki ni napredek, me sili k retortam. A tudi to bo minilo. Morda še nekaj let, in želja se mi bo izpolnila.«

Inženjer je hotel nekaj reči, pa ga je tujec zavrnil:

»Pustite. V moji navzočnosti mojega imena ne smete izgovarjati. Nad tem imenom je že nekaj let prekletstvo. V treh letih sem doživel v svoji družini osem smrti. Pomrli so mi štirje otroci. Vsi. — Dva po nesreči. — Čujte — in molčite pred menoj — usodna zamenjava dveh majhnih steklenic — je tri spravila v grob. Ubilo jih je moje večno eksperimentiranje. Takrat, vem, sem živel le v eni misli, v svojem delu — vse drugo je bilo daleč proč od

mene. Lotila se me je neka blaznost — vzeli so mi dovoljenje, da bi zdravil ljudi. To sicer ni bil udarec. Ves sem se posvetil delu v laboratoriju. Pričelo se je strahotno življenje. V oči so se mi vpile vse laboratorijske luči. Pozabil sem ženo, otroke, dom, ves svet. — In

ko je v hišo prišla bolezen — sem bil na robu svojih moči. — Ko so otroci pomrli — je ženo zadela kap. — Nato pa je sledilo najhujše: ukradli so mi zapiske... »

Tujec je umolknil. V njegovih očeh je nekaj trenutkov gorel vseuničujoč ogenj. Črte gub v obrazu so se mu od notranjega napora zviekle. Potem pa se je nenadoma pomiril. Iz oči mu je zasijala neskončna dobrotta in ustnice so mu bolešno zadrgetale. Inženjer je nemo strmel v mizo in čakal. Tujec je nadaljeval:

»Oprostite, če se vam zdim predolgo-
vezen. Ali nočem, da bi se razšla v dvo-
mu in s slabo mislijo drug o drugem.
— Opazil sem, da vas boli zavest, ker
sem dal idejo za poslopje jaz — ne vi.
To naj vas nikar ne boli. Poznam vas
že delj časa — in vaše stremljenje v
poklicu. Spomnite se, kako ste bili na-
vdušeni za moj osnutek, ki sem ga vam
pokazal prvo uro najinega srečanja. S
kakšnim veseljem ste se lotili dela. In
potem — v svoj osnutek sem dal vse
svoje hotenje — a da sem za njega
uresničenje izbral prav vas, je vzrok ta,
da ste mi po svojem stremljenju naj-
bližji. Poznam vse vaše načrte od prej
— in prav gotovo — iz tega mojega
osnutka ste napravili umetnino. — Bo-
dite mirni. V življenju se vam bo pogo-
sto primerilo, da vam bo ta ali oni dal
naročilo, idejo, ki jo boste morali ures-
ničiti ne le z nejevoljo — temveč jo bo-
ste uresničevali celo s studom v sebi. —
Ljudje človeku s svojimi nameni —
ki so vse prej ko dobri, ki so zmerom
koristolovski — nikoli ne prizanašajo.
Tako se vam utegne prinetiti — da bo
vaše delo povsem osamljeno — če se ne
boste hoteli ukloniti množici.

Zdaj pa, gospod inženjer — skleniva
račun. — — — — —

★

Na postaji majhnega mesteca je ku-
pil en sam človek vozni listek za brzi
vlak.

Prometni uradnik, ki je pri okencu
dajal vozne listke, je osupnil:

»Berlin? — ste rekli!«

»Berlin!« je kratko odvrnil inženjer.

Do prihoda vlaka je bilo še polno uro.
Inženjer je nekaj časa sedel v čakalni-
ci. Glavo si je podpiral ob veliko mizo
in gledal v prazno. Na obrazu se mu
je poznala naraščajoča nestrpnost. Čez
deset minut je vstal od mize in šel na
peron. V obraz mu je zavela hladna

nočna sapa. Zelene, bele in rdeče luči
kretnic in signalov so mu oživele obraz.
Pogled mu je uhajal preko bliščečih se
tračnic v globoko črno obzorje.

Še pet minut.

V prometni pisarni je zazvonilo. Zu-
naj je težko kladivo ubijajoče udarilo
ob signalni zvon. Trikrat po tri udar-
ce.

V daljavi se je zasvetilo dvoje velikih
belih luči.

Inženjer se je oddahnil.

Pol drugo uro do meje. In potem v
tujino, v tujino! V nov svet. V drugo
življenje.

★

To noč se je tujec vselil v svojo novo
hišo. Vselil se je sam. Ljudje so do pol-
noči oprezovali za napol zagrnenimi
okni in se čudili, majali z glavami. Vi-

deli so, kako je mož petkrat spremljal
velik, do vrha naložen voz s postaje do
svoje hiše. Na prvih treh vozovih je bilo
naloženo krasno pohištvo. Noč je bila
jasna. In ob luninem svitu so se posa-
mezni deli sobnih oprem bliščeče svetli-
kali. Vse je bilo črno. Kraj voza je ho-
dil tujec globoko sklonjen. Le zdaj pa
zdaj je pogledal kvišku — a še to le
tedaj, kadar je voznik z bičem oplazil
preobremenjena konja. — Na zadnjih
dveh vozovih pa so bili sami zaboji.
Ljudje so ugibali, kaj naj bi bilo v

vseh tistih zabojih — da so konji morali voziti uprav po polzevo. Zaboji so bili videti težki, deske debele — in vse obito z železom. — Čuden strah je napolnil vso ulico. Tujec — ves v črnem — je hodil z globoko sklonjeno glavo na prsi tik voza kakor težka zlohota senca in zdaj pa zdaj opomnil s tihim glasom voznika, naj konje zadržuje.

Do polnoči so škripala kolesa skozi ulico.

In tujec je hodil skozi njo v črni oble-

ki — kakor da je kraju hotel vtisniti za vselej svoj pečat.

Ljudje so delali vse večjo skrivnost. Črni mož je bil mrk, vsemu sovražen, ljudem nedostopen, neumljiv.

Dr. Oskar Reya

Segrevanje in ohlajanje naše zemlje

Zemeljsko površino sestavljata dva različna činitelja, kopno in morje. Da se kopno segreje* do gotove temperature, je treba veliko manj toplotne energije kakor za morje. Ko pade sončna toplota v obliki žarkov na zemljo, se kopno prične segrevati. Pravimo, da zemlja toplotno vsrkava ali vžareva, obenem jo pa zopet oddaja ali izžareva. Del toplote oddaja zemlja v notranjost kopna, večji del pa v ozračje. Segrevanje zraka od sloja do sloja, ki bi se sicer vršilo zelo počasi, posredujejo tako zvane konvekcijske struje. Segreti zrak tik nad kopnim se zaradi tega, ker je lažji, dvigne, na njegovo mesto pa vpadе hladnejši, težji zrak. Tako nastali izmenjajoči se zračni toki znatno pospešujejo prenos toplote v višje plasti zraka.

Znano je, da je energija sončnih žarkov najjačja opoldne, ko stoji sonce najvišje nad obzorjem in vpadajo sončni žarki najbolj strmo na zemljo. Kljub temu pa da pričnejo sončni žarki takoj po poldnevu pešati, je njihov toplotni činec še vedno tak, da prevladuje vžarevanje kopna nad izžarevanjem še vedno do ene ure. Temperatura kopna nato polagoma pada, zrak neposredno nad njim pa se segreva dalje do druge, poleti celo do tretje ure popoldne. Kopno in zrak se do večera in vso noč ohlajata, dokler ne vzide sonce in pri-

čne znova prevladovati vžarevanje nad izžarevanjem. Kakor se zakasni popoldanski maksimum temperature kopna za eno, temperature zraka za dve uri, isto tako in iz istih, toda obratnih vzrokov in v manjši meri zakasni jutranji minimum obeh temperatur.

Sličen pojav zakašnjenja maksimumov in minimumov dnevnega toka opazujemo tudi med letom. Medtem ko stoji sonce najvišje v juniju, najnižje v decembru, je temperatura zraka najvišja v juliju in najnižja v januarju; maksimum in minimum se torej zakasni iz zgoraj razloženih vzrokov za en mesec.

Tudi nastop jutranjega minuma ali najnižje temperature zraka je v tesni vezi s sončnim vzhodom. Pozimi nastopi nekako ob osmih, poleti pa že takoj po četrty uri zarana. Na ravniku, kjer sta dan in noč vedno enako dolga, nastopi jutranji minimum vedno takoj po šestih, na skrajnem severu Norveške že ob eni po polnoči, na severnem tečaju najbrž takoj po »polnoči«, kajti poleti tam gori noči sploh ne poznajo. Pozimi toplotni minimum na severu sploh ne nastopi, ker tu sonce ne vzide in traja izžarevanje ves dan.

Najvišjo temperaturo kopna in to do 80° C so doslej opazili v peščenih subtropskih puščavah, najnižjo temperaturo najvišjega površinskega sloja kopna pa so izmerili do — 20° C. Opazovanja temperature zraka so doslej beležila višek do 57° C v Kalifornijski puščavi, najnižje in obenem najnižje stanje — 70° C pa je bilo v vzhodni Sibiriji.

* Glej tudi članek »Žarevanje sonca«, Zis, knj. 9, str. 422.

Da se zrak mnogo bolj ohladi ko kopno, je razumljivo iz dejstva, da zmrzla plast zemeljske skorje ne dopušča preveliko ohlajenje kopna, toplota zraka pa prosto izžareva v vsemirje. Kopno je tedaj podnevi in poleti toplejše, ponoči in pozimi hladnejše od zraka.

Dnevno kolebanje toplote zemeljske skorje se opaža le do globine enega metra. V večjih globinah razlika med največjo in najmanjšo toploto polagoma pojema. Vzporedno s pojemanjem sončne energije nastopi tudi maksimum in minimum temperature v globini kopna pozneje kot na površini. Letno kolebanje toplote kopna se občuti približno do globine 15 m. V največji občutni globini nastopi maksimum pozimi, minimum pa poleti. V globini 15 m je temperatura konstantna, od tu dalje pa narašča povprečno na vsakih 33 m za 1° C. Tako bi našli temperaturo 100° C v globini 3300 m, v globini 44 km pa bi imeli zemljo že v žareče tekočem stanju.

Še kratek pregled o segrevanju morja. Znano je, da ima voda izmed vseh snovi največjo specifično toploto, zato je treba morju mnogo več toplote, da se segreje do iste temperature kakor kopno. Ker je voda dober reflektor toplote in svetlobe, se mnogo neizrabljene toplote izgubi v vsemirje, še več pa se je uporabi za izhlapevanje morske vode. Zaradi prozornosti vode prodrejo sončni žarki zelo globoko v morje, segrevanje se s tem razširi na zelo debel sloj vode. Zato je umevno, da se morje počasi in le malo segreje.

Drevno segrevanje morja se občuti do globine 15 m. Tudi tu imajo važno vlogo že omenjene konvekcijske struje. Ko padejo prvi sončni žarki na morsko površino, se voda segreva, obenem pa tudi izhlapeva. Morska sol se zgoščuje in ker je površinski sloj vode kljub višji temperaturi zaradi večje množine soli težji, se potopi, na njegovo mesto pa prilava lažji in hladnejši sloj iz globine. To se ponavlja vse dotlej, dokler traja segrevanje morja. Tako nastali izmenjavajoči se navpični vodni toki prenašajo toploto v veliko večje globine, kot bi jo preneslo provajanje toplote samo.

Tudi ohlajevanje morja posredujejo konvekcijske struje, ki pa nastanejo iz popolnoma drugih vzrokov kakor pri segrevanju. Najprej se ohlaja površinski sloj vode, ki se zaradi tega, ker je

težji, potopi, na njegovo mesto pa prilava toplejši in lažji spodnji sloj vode. Tudi tu nastanejo zaradi ohlajanja izmenjavajoči se navpični toki. Ves ta proces segrevanja in ohlajanja morja po konvekcijskih strujah opazamo le do globine 15 m.

Pri segrevanju in ohlajanju morske vode, moramo ločiti še tako zvane advekcijske struje. Ob obalah, kjer se morje dotika kopna, se voda jače segreje in tudi jače ohlaja kakor sredi morja. Nastanejo poševni izmenjavajoči se toki med obalo in sredino morja. Med letom se kolebanje temperature morja zaradi konvekcijskih in advekcijskih struj občuti do globine 200 m.

V splošnem se morje segreva počasi in zaradi velike specifične toplote ne doseže visokih temperatur. Najvišja doslej opažena temperatura morja je bila 35° C, najnižja samo — 3° C, pri nižjih temperaturah prične morje zmrzovati.

Zaradi večje specifične toplote morske vode je ponoči in pozimi zrak nad morjem hladnejši, poleti in podnevi pa toplejši od morja. Temperatura zraka nad morjem pa ni podvržena tolikim razlikam kot nad kopno zemljo, kajti zaradi počasnega segrevanja morja podnevi in poleti, se tudi temperatura zraka v tem času ne dvigne visoko, ponoči in pozimi pa velike količine nasičene toplote v morju zadržujejo prevelik padec toplote zraka. Zrak nad morjem je tedaj ponoči in pozimi toplejši, podnevi in poleti pa hladnejši od zraka nad kopno zemljo. To dejstvo je nad vse važno za razlikovanje tako zvanega morskega ali oceanskega in kopnega ali kontinentalnega podnebja.

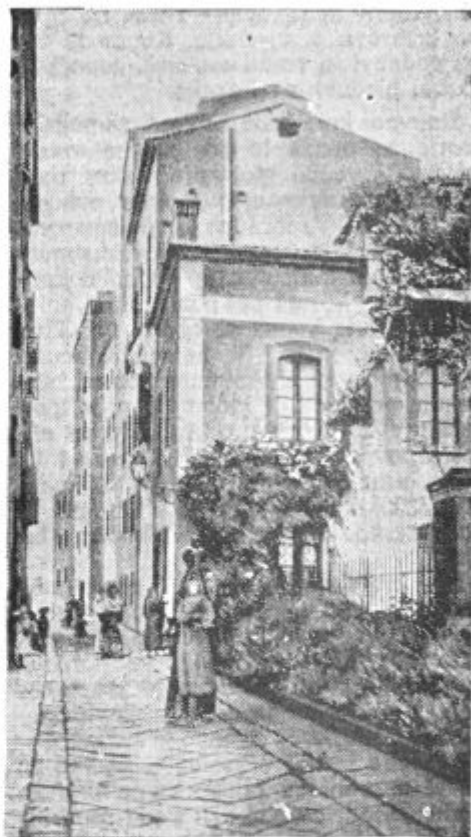
Temperaturo zraka moramo meriti vedno v senci, da se termometer segreje le od toplote zraka, ne pa od direktnega obsevanja sončnih žarkov. Z merjenjem na soncu bi živo srebro prikazovalo temperaturo stekla, v katerem je shranjeno. V senci pa je segrevanje stekla zavisno samo od toplotne količine v zraku, ki je v senci in na soncu ista. Termometri so najbolje shranjeni, če vise v nalašč zato pripravljenih zračnih lesenih hišicah na zračnem prostoru v senci osamljenega drevesa ali hiše nad travnato površino in daleč proč od vsakih objektov, ki močno izžarevajo toploto.

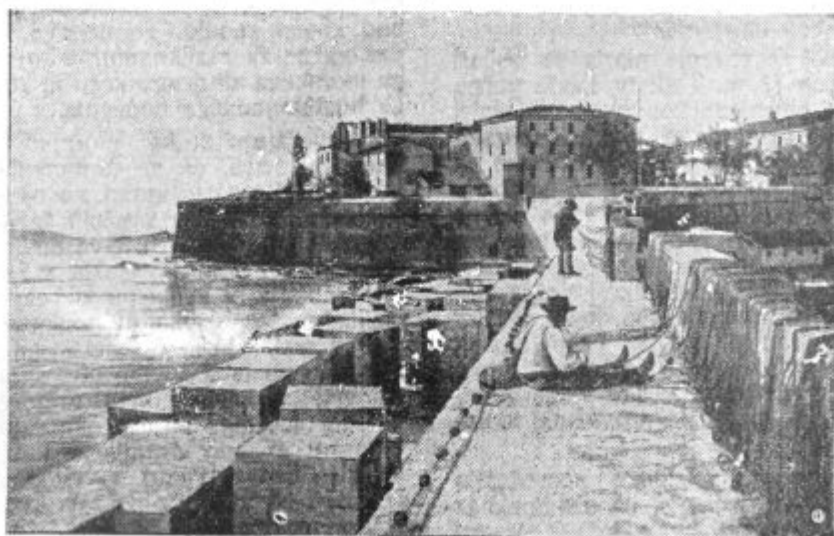
Na otoku krvne osvete

Romantično razbojništvo, temelječe na ljudskem običaju krvne osvete, je otoku Korziki od nekdanj dajalo obeležje in je razširilo njegovo slavo najmanj toliko, kolikor je otok proslavila okoliščina, da se je na njem rodil in iz njegovega ljudstva izšel največji vojskovodja moderne dobe, Napoleon Bonaparte. Res da je v novejšem času nekoliko obledel sloves korziške romantike, vendar se je prav zadnje čase pokazalo, da so otoška tla še vedno pripravna za junačevanje, dasi je to početje že davno izgubilo sijaj narodnega junaštva in postalo golo razbojništvo, brez sence nekdanje viteške primesi.

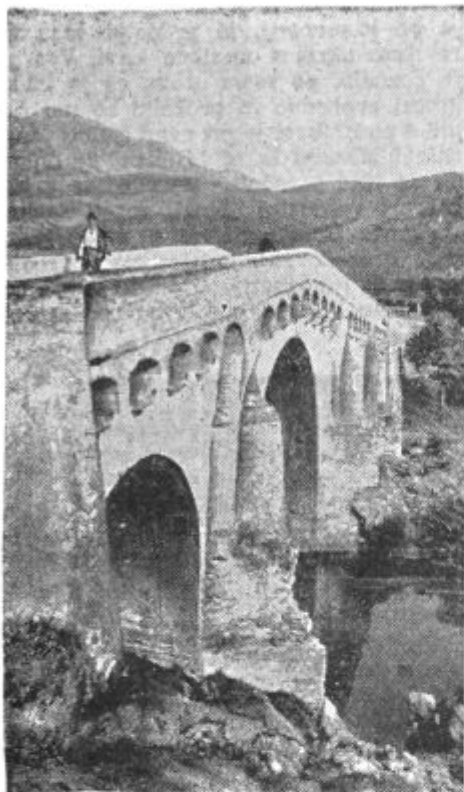
Korzika je bila vse prejšnje vekove torišče bojev svobodoljubnega ljudstva, ki ni nikoli živelo v dobrih odnošajih s svojimi gospodarji. Od rimskih časov dalje so se menjavali osvajači, kasneje je Piza tekmovala z Genovo za nadoblast in tudi slednja ni mogla utrditi svoje vlade. Upori proti izkoriščevalni genovski vladi so bili na dnevnem redu in ko so Korzičani nasedli 1736 še nemškemu pustolovcu baronu Neuhofu ter ga oklicali za kralja, je bilo Genovežanom očitno preveč večnih homatij, pa so 1768 prodali otok Francozom za dva milijona frankov. Francoski sili in modri upravi se je v teku časa posrečilo, da je umirila deželo in uvedla v njej

Napoleonova rojstna hiša v Ajacciju

Pogled na grad v Ajacciju

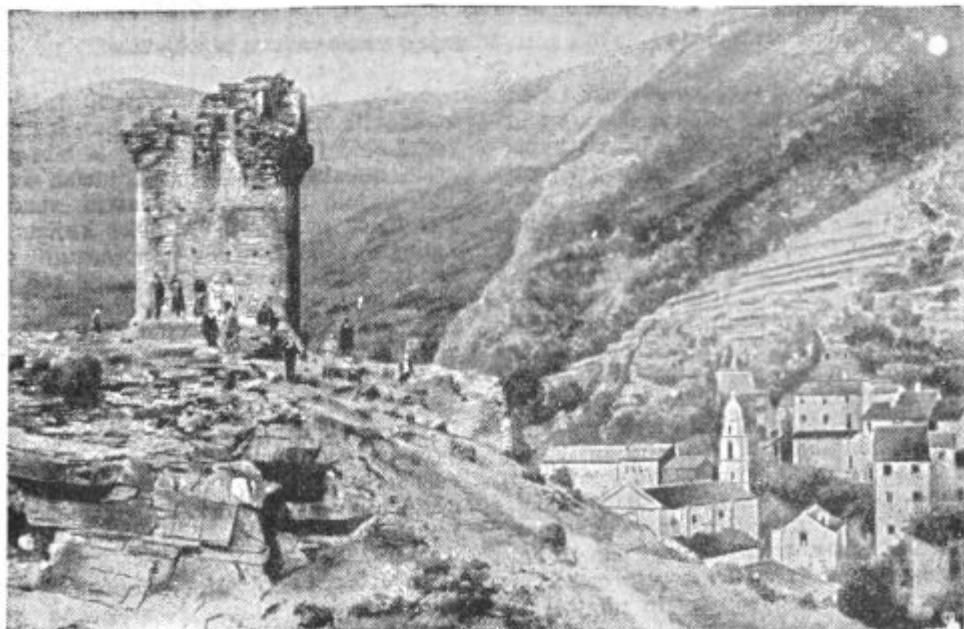

Slikoviti starinski most v Ponte Leccia

red. Pri tem pa je le polagoma skušala odpraviti okrutno šego krvne osvete, ki so ji leto za letom zapadali tisoči Korzičanov.

Otok je majhen in meri 8700 štirijskih kilometrov, na njem pa živi okroglo 290.000 prebivalcev italijanske narodnosti. Korzika je klasična dežela Napoleonovega kulta. S ponosom kažejo Korzičani kraje, kjer je bival kot deček kasnejši cesar Napoleon in dasi se ta cesar ni dosti menil za svoj rodni otok in je v mladih letih celo odpadel od domoljubnega političnega gibanja ter se pridružil Francozom. Razen Paolija, borca za korziško samostojnost, in Napoleona si lasti Korzika tudi Krištofa Kolumba in domačini kažejo v Calviju ruševine hiše, kjer se je baje rodil mož, ki je odkril Novi svet.

Danes je Korzika predmet splošne pozornosti zaradi razbojništev, ki so prisilila francosko vlado, da je proti banditom poslala vojsko, oboroženo in opremljeno z vsemi tehničnimi sredstvi moderne pohodne armade. Dva izmed glasovitejših razbojnikov, Caviglioli in Bartoli, sta že padla pod streli zasledujočih jih orožnikov, ves pohod pa velja še Spadi in njegovi tolpi, nakar bo otok temeljito očiščen hajduštva, ki se je bilo razpaslo v zadnjem desetletju po svetovni vojni. V zvezi s tem so bile

Značilna korziška pokrajina

zopet osvežene vse pripovedke o grozovitostih krvne osvete, o medsebojnem iztrebljanju celih rodovin in o spoštovanju, ki ga tamošnje ljudstvo baje goji do junakov »macchije«, kakor se zove neprodirna goščava korziškega hribovja.

Kdor pride danes na Korziko, se bo kmalu uveril, da je vse to pretirano. Krvna osveta živi skoro le še v spominu, moderno življenje je temeljito pomelo s starim viteštvom, tako da današnji Korzičan resno obsoja banditsko početje, smatrajoč ga za sramoto. Pač

Najlepši primer korziškega banditstva je bil Romanetti, ki je dolgo časa živel brez skrbi v mestecu Lavi. Vse ga je poznalo, po vsem otoku se je lahko kretal svobodno in orožniki so mu hodili s potu. Živel je pri svoji ljubici Magdalenii Maccini in bi bil živel še dolgo, da se niso sorodniki Maccinijeve pritožili pri varnostni oblasti zoper nasilno ravnanje Romanettijevo s svojo ljubico. Posredovanje orožništva je rodilo odpor in Romanetti je končal svojo odmetniško kariero pod krogli orožnikov.

Divje razdrapane korziške gore, ki dajejo varno zavetje razbojnikom

pa se še nekatere rodbine sovražijo med seboj in včasih tudi prihaja do krvavih razračunavanj med njimi, ne sicer češče ko drugod, vendar pa se to sovrašstvo le redkokdaj pokaže na zunaj. Pod slabo genoveško upravo je postal običaj krvne osvete nekakšen zakon in »vendetta« je pomenila domače pravosodje, h kateremu se je zatekalo ljudstvo, ne zaupajoč podkupljivim sodnikom. Medsebojni poboji pa so v času brezvlastja zavzeli že tak obseg, da so se v prejšnjih stoletjih cele rodbine uničevale s strastjo, kakršna je običajna samo proti soplemenjakom. 1714 so ugotovili, da je v prejšnjih 32 letih padlo kot žrtev krvne osvete nič manj ko 28.000 ljudi. Morilci so se zatekli v gorovje in postali »banditi«, t. j. oglašeni odmetniki. Vendar pa so ti vršilci osvete ostali za tujca popolnoma neopasni in jih je šele zasledovanje oblasti napolnilo s srdom do ostalega sveta.

Težko se da predstavljati, kakšna strahovita nesreča je bil za Korziko narodni običaj krvne osvete, ki je bila postala nekakšna posvečena ljudska svojina bujnih otočanov. Strastni značaj Korzičana nam najboljše slika knjiga, v kateri so zbrana naricanja preostalih za žrtvijo krvne osvete. Eno izmed teh se glasi: »O vrlji mož, od tako številne družine ostavljaš za seboj samo sestro. Brez vsakih drugih krvnih sorodnikov je zapuščena sirota, toda ne boj se: Tudi to je dovolj, da bo maščevana tvoja smrt.« Druga pripoveduje o trdi materi, ki navaja ob pogrebu očeta svoje otroke na »vendetto«. »Ne plakajte za umorjenim očetom, marveč glejte, da ga maščujete.«

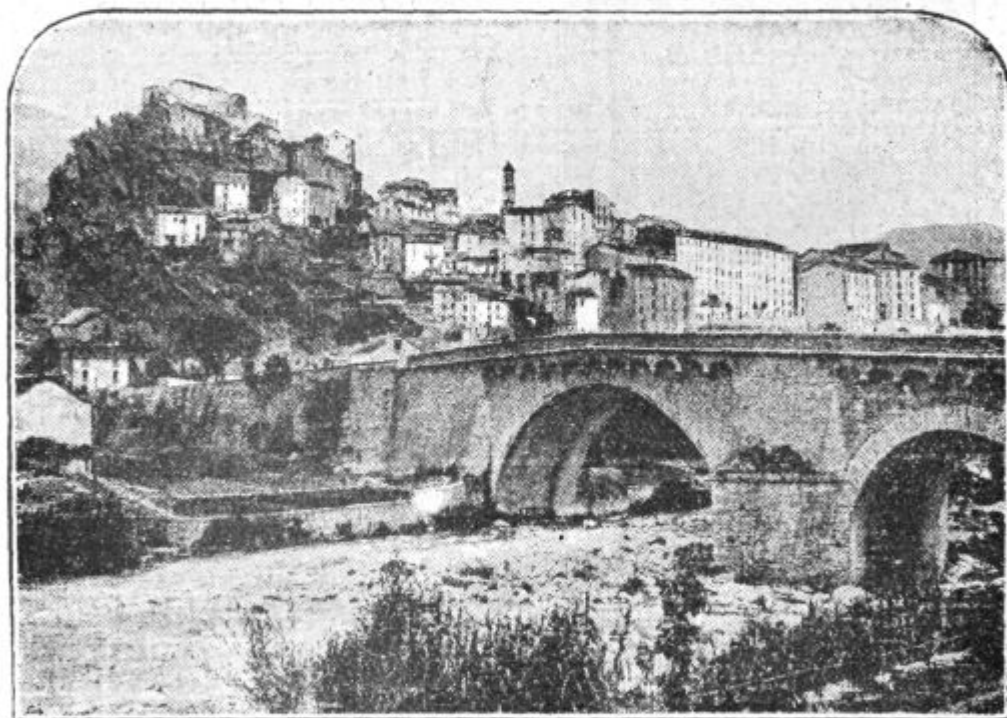
Toda ta osvete želivi Korzičan je nasproti tujcu naravnost pretirano gostoljuben, da se redko kje še najde slično gostoljubje. Dogodi se, da prodaja-

lec odkloni plačilo za kupljeno blago in zavrne plačujočega s ponosno besedo: »Gospod, vi ste gost na našem otoku.« Vsako vsiljevanje denarja bi se smatralo za surovo žalitev in se tak dar plača lahko zopet samo z darom.

Korziška mesta stoje po večini zelo slikovito na skalah in so težko pristopna: ostanek iz nekdanjih bojevitih časov. Zeleznica teče le iz glavnega mesta Ajaccia do nekaj severneje ležečih krajev. Korzičani so po pravici ponosni na svojo domovino. Še Napoleon se je v svojem pregnanstvu spominjal rodnega otoka in je dejal, da bi ga z zavezanimi očmi spoznal po opojnem vonju, ki dehti iz njegovih gozdov in z romantične »macchije«.

Korziško razbojništvo
v humorju

Tavignano na Korziki

Prvi ulični napisi v Parizu

so nastali proti koncu 18. stoletja. Na vsakem oglu je bilo ime vklesano v štirioglat kamen; zraven številka dotičnega okraja, nižje pa veliki C. t. j. carosse (kočija) in številka, ki je pravila, koliko voz more iti vstric.

Največ iker

med ribami znese treskà ali polenovka, namreč do 9.444.000. Jeseter ali kečiga doseže 3 milijone, morski list — ali svoja, kakor pravijo Dalmatinci po italijanskem nazivu sfoglia — en milijon, slanik pa 36.000.

Petdesetletnica dr. Ivana Laha

Dr. Ivan Lah — petdesetletnik? Nekoliko neverjetno zveni to vprašanje, saj ni še dolgo, kar smo ga videli na čelu vsega mladega in mladostnega na Slovenskem. Še zdaj ne razodeva njegov markantni obraz in njegova hoja po ljubljanskih

Dr. Ivan Lah

ulicah nikakih vidnih sledov petdesetega leta. Sploh se je tip petdesetletnika v zadnjem času izpremenil, ker se je povprečna življenjska meja premaknila in ž njo vred skrajšala doba starosti. Petdesetletniki so še možje z mladostnim izrazom na obrazu, možje, ki še nosijo glavo pokonci.

In vendar je dr. Ivan Lah petdesetletnik. Tako pravijo leksikoni in njim moramo verjeti.

Današnji pisatelj Ivan Lah se je rodil v Trnovem pri Ilirski Bistrici dne 9. decembra 1881, torej deset dni po smrti »očeta slovenskega naroda« Janeza Bleiweisa. Mlada leta so mu potekala v Šmarju na Dolenjskem, kjer še sedaj žive njegovi in kjer si je bil letos postavil ličen dom, v slogu naših boljših kmečkih hiš, da se semkaj zateka, ko se na-

veliča ljubljanskega gosposkega sveta in da tu v blaženi vaški tišini, v soncu, med polji prebije svoje velike počitnice.

Šolal se je v Ljubljani, na univerzo pa je šel v Prago, kjer je študiral slavistiko in modroslovje. Njegov učitelj v filozofiji je bil poleg J. Drtine, pisca tudi v naš jezik prevedene lepe knjige »Miselní razvoj evropskega človeštva«, sedanji prezident češkoslovaške republike dr. Tomáš G. Masaryk. Dr. Ivan Lah se rad spominja sivolasega, danes svetovno-slavnega učitelja in je zlasti Pragi in češkemu narodu ostal neomajno zvest. Kjerkoli more, rad stori kaj koristnega za Čehe. Pozneje bomo videli, da je tudi kot pisatelj rad zastavil svoje spretno pero, da seznaní Slovence s Čehi in češko književnostjo. Je nekak neoficielni kulturni konzul Češkoslovaške v Ljubljani. Njegova pobudnost in njegovo delo tiči skoraj za vsako akcijo, ki se sproži pri nas za lepí in veliki cilj jugoslov.-češkoslovaške vzajemnosti.

Krasna Praga, mesto, v katerem se je v glavnem izoblikoval dr. Lah svetovni in življenjski nazor in njegovo srce vnelo za slovanske kulturne in politične ideale, mu je ostalo sveta kakor romarju božja pot. Zato rad poroma tja gori k Vitavi in letos za veliko noč je popeljal v Prago celo svoje učenke z ljubljanske ženske gimnazije. To je zanj mesto spominov in literarnih vplivov; ni ga menda med Slovenci pisatelja, ki bi bil tako tesno vdan kateremu tujemu mestu kot je dr. Lah zlati Pragi, srcu in glavi češkega naroda.

L. 1910. je bil na Karlovem vseučilišču promoviran za doktorja. Najprej se je posvetil žurnalistiki. Izdal je dnevnik »Dan«, ki je bil najizrazitejši organ jugoslovenske misli pred vojno na Slovenskem. Vsi se še živo spominjamo »Dneva«, zlasti njegovih člankov in karikatur za časa balkanske vojne. Iz člankov je vel pravi slovanski idealizem. Naravno je, da so dr. Laha takoj po izbruhu vojne aretirali in pozneje kot politično osumljenega poslali na fronto. L. 1917 je bil na romunski fronti nevarno ranjen in je preležal več mesecev v

praški bolnici. Le Praga ga je mogla ozdraviti, predvsem pa dvigniti njegovo vero v narodno osvobodjenje. Na Češkem je takrat vel nov, čistejši veter: čutila se je bližina svobode.

V svoji »Knjigi »spominov« nam je dr. Lah opisal razvoj mladega človeka pred vojno in se javno izpovedal vseh svojih idealov, upov in razočaranj. Knjiga je zanimiv dokument in važna izpopolnitev naše revne memoarske književnosti; žal da ni zaključena. Toda — z druge strani je prav, da je tako. Naj se le nabira gradivo! Čez deset let bo lahko dr. Lah izpopolnil svoje spomine in primerjal nekdanje upe z dejanskimi rezultati. Zanj ta bilanca ne bo »laba; upajmo, da tudi za njegovo dobo ne.

Po vojni je dr. Ivan Lah preživel nekaj časa v Mariboru in pripravil temelje sedanji študijski knjižnici, obenem pa pridno pisal v liste. Kmalu pa se je bil vrnil v Ljubljano in se posvetil profesuri. Sedaj podučuje v slovenščini in srbohrvaščini zorne mladenke v ljubljanski realni gimnaziji. V neobveznih urah jih seznanja tudi z ruščino in češčino. Njegova vera v slovanstvo je nezlomljiva. Šola mu je tesno pri srcu in med mladino je ves mlad kakor med vrstniki odnošno vrstnicami.

Slovanska misel in praktično delo za jugoslovenstvo — to ga označuje že izza dijaških let in v tem hodi dosledno svojo jasno začrtano pot. Kako misli zlasti o drugem problemu, namreč o slovenstvu in jugoslovenstvu, so pokazali lani njegovi članki v »Naši dobi«, ki so vzbudili mnogo pozornosti. Nasproti dogmatikom nove nacionalne ideje je dr. Lah postavil svoje trezno, realistično pojmovanje.

★

Ivan Lah je začel pisati že kot gimnazijec. Njegova prva proza je izhajala v »Domu in svetu«. Od l. 1905. sodeluje stalno v »Ljubljanskem Zvonu«, leto kasneje pa se je oglašil tudi v »Slovanu«. V obeh revijah je zakopanega mnogo njegovega dela.

Že zgodaj ga je osobito zanimalo dvoje: dolensko ljudsko življenje in preteklost našega naroda. Mohorjeva družba je l. 1906. izdala njegovo prvo večjo povest »Unorniki«, ki je bila v tistih časih zelo čitana knjiga. V istem letu je pričel »Slovane« dr. Laha roman »Iz časov romantike« l. 1907. je izšla njegova, morda najboljša knjiga, zbirka

novel »Vaška kronika«. Velike namene je imel s svojim romanom »Brambovci«, ki ga je v letih 1909—11 izdala »Slovenska Matica«. Dejanje te mogočno zasnovane slike ilirskih časov kaže dobroga pripovednika in je samo škoda, da se pisec ni več vrnil k tako velikemu tekstu. Večja je tudi njegova starokrotanska povest »Angelin Hidar«, ki je izšla l. 1923. pri »Tiskovni zadrugi« v Ljubljani. Letos je izdal pri »Vodnikovi družbi« zgodovinsko povest »Sigmovo maščevanje«, v »Ljubljanskem Zvonu« objavljen odlomek zgodovinske povesti pa kaže, da ga močno mika doba in krog znanega mecena in preporoditelja Žige barona Zoisa.

V prvi dobi svojega književnega razvoja je dr. Lah pisal tudi epske pesmi. V dramatik se je poizkusil z »Nočjo na Hmelniku« in »Pepeluhom«. Pisal je tudi za otroke. V publicistiki se je uveljavil s »Knjigo spominov«, »Vodniki in preroki« in »V boju za Jugoslavijo« (2 dela), knjigah, ki so — zlasti drugi dve — razširjeni v mnogih tisočih izvodov med slovenskim ljudstvom.

Dr. Lah je objavil dolgo vrsto književnih, kulturno-zgodovinskih in drugih člankov in razprav, ki jih najdeš po raznih naših revijah. Posebno mnogo je pisal o češki književnosti. Časnikarska žilica mu tudi sedaj ne da miru in se rad oglašča v dnevnikih.

Tudi prevajal je dr. Lah, zlasti iz češčine. Tako je priredil za »Slovensko Matico« antologijo čeških pesnikov, dalje je poslovenil češke pravljice in druge manjše reči.

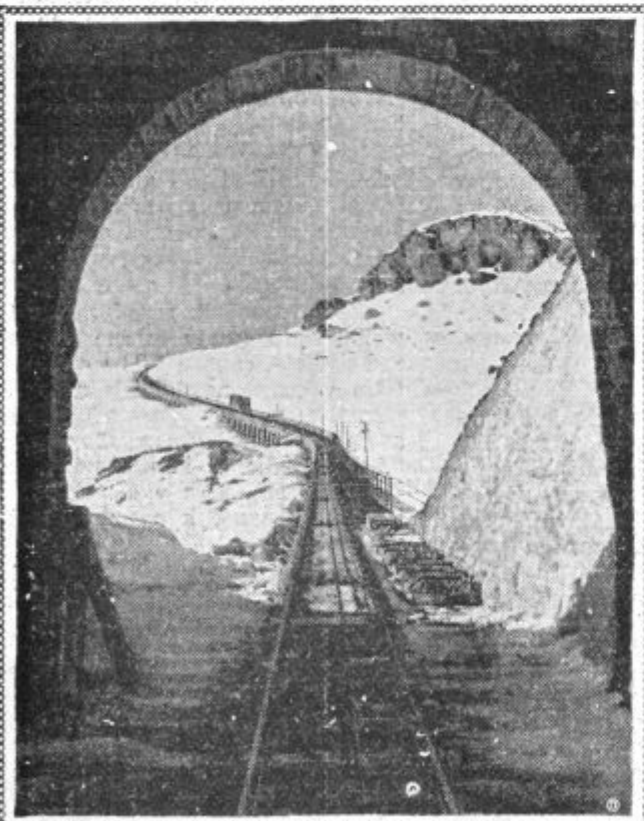
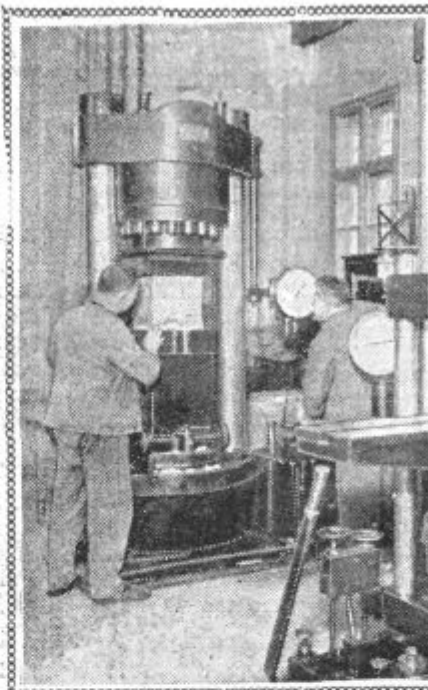
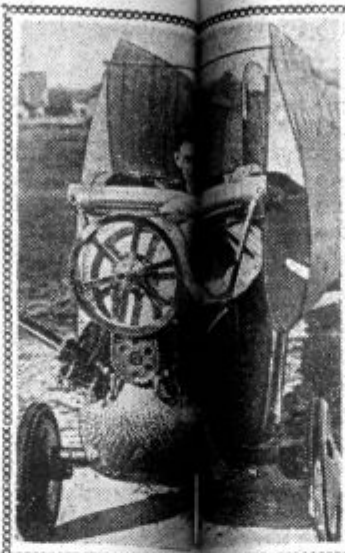
Kot pripovednik razodeva dr. Lah živahno fantazijo in močno čuvstvenost; rad podlega zanosu in hoče tudi v čitatelju vzbuditi navdušenje za reč, ki je pisatelja vnela. Zato včasih idealizira svoje osebe in kaže nekako novoromantično stremljenje. Iz njegovih spisov veje optimizem, vera v človeka in v življenje, priznanje k narodu in njegovim posebnostim.

Naj nam tako mlad, kakor je vzlic srečanju z Abrahamom, ustvari še mnogo lepega!

—o.

SLIKE IZ ŽIVLJENJA IN SVETA

Zgoraj (od leve proti desni): Igralnica v Monte Carlu, ki tudi trpice na finančni krizi. — Nova iznajdba: avtomobil (leteči avto). — Hidravlična stiskalnica za preizkušnje trdnosti najrazličnejših vrst stavbnega gradiva. Spomenik zimskemu sportu: bronast kip smučarja v nemškem Aetenbergu. Spodaj (levo): pogled iz predora na corviglij-ski železnici, ki veže Chantarello nad St. Moritzem s Corviglio, smučarskim paradižem. — (Desno): Ribiški tipi z obale Severnega morja.

Lucien Giudice

Črni bolid

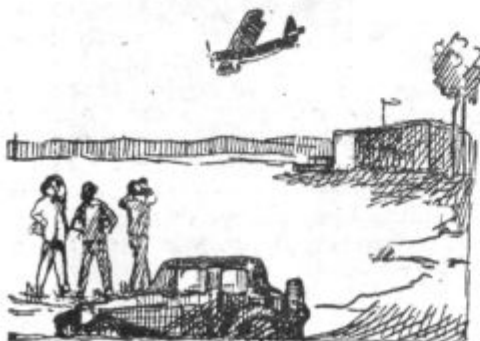
Ilustrira Fran Škodlar
(Nadaljevanje)

Januarja 1930.

Dred nekako štirinajstimi dnevi sva z bratom sprejela ponudbo Johna Williama Kallingstera.. To je nepoštena stvar, ampak — čudno — strašno pogodbo sva vendarle podpisala... zdaj sva prikovana na tega moža za šest mesecev: prvi zneski so plačani... nazaj ni več mogoče... Kallingster namu čvrsto drži... Charles ni maral sprejeti... a v tako blesteči luči sem mu slikal sijajno bodočnost, da se je nazadnje vdal... Mati nič ne slutí: zvedela ni, da sva po božiču 1929 s Charlesom odposlala pismo ostavko vsak svoji firmi. Ko sva se te dni poslovila od nje, ji še na kraju pameti ni bilo, da vzame Kallingster Charlesa s seboj nekam na Angleško, jaz pa da sem dobil nalog, naj grem s sokrivcem peklenskega možakarja v odljuđen kraj v Ameriki...

Nikoli ne bo nič zvedela, saj bo kakor po navadi dobivala vsak mesec iz Pariza in Marseilla najina pisma, ki sva jih celo vrsto napisala pred svojim odhodom in ki jih bodo Kallingsterovi prijatelji ob primernem času devali na pošto. Na slikah atlantskega zmagovalca tudi ne bo spoznala svojih sinov blaga stara majka v svojem selu bordojske pokrajine, zli duh Kallingster je namreč že mislil na to, da si bova morala v prikladnem trenutku obriti široke svetle brke, ki nama prečkajo obraz. Zavezal se je baje tudi, da nama bo plakaste lase počrnil... Seveda moraš biti Georges Rochin...

Ta mož je jako krepak...

Včeraj me je Charles zapustil... Ob slovesu sva se poljubila.

Februarja 1930.

V Ameriki se med Kallingsterovimi sokrivci moje avijacične vaje pridno nadaljujejo... Charles mora delati isto na angleškem obrežju... O njem mi sporočajo, osebno pa si ne smeva dopisovati... Sicer pa bi bilo to prav težko, saj mi ni natanko znano, kod hodi...

Marca 1930.

Prvega majnika se kar bojim... Znano mi je, da so se dnevnikarji že polastili imena Georges Rochin... Kallingster skrbi, da se stvar razboba... Privodništva se hitro učim.

Aprila 1930.

Krmarim prav dobro... v Le Bourgetu je vse pripravljeno, so mi rekli. Zvedel sem, da najin tihi družabnik povsod razkazuje Charlesa, oziroma Georges Rochina, kakor se kliče sedaj. Pred nekaj dnevi so mi odstrigli brke, lasišče pa mi obdelujejo na jadri barvarski način... Te dni so bile novine polne fotografij bodočega velikega zmagovalca... Jaz sam v njih ne spoznam svojega brata, tako mu je obraz izpremenjen, odkar nima več brkov. Ker so me na isti način ko njegja prebarvali, sem mu zdaj seveda čisto podoben. Ubogi Charles! Če le ne bo kasneje hud name, ker sem ga pregovoril, naj se spusti v slično pustolovino...

Maja 1930.

Veliki dan se bliža... Vsa navodila so skrivoma dana za najhujše sleparstvo na svetu... Peter, Kallingsterov namestnik, mi je lavi sporočil poslednje napotke: moj brat odrine določeni dan iz Le Bourgeta ob 16 ih, da bo mogel črni bolid št. II. preleteti irsko obrežje za trde noči in se tako neopaženo spustiti blizu ladje, ki naj vzame Charlesa na svoj krov... Brž ko bo moj brat na krovu, bodo avion potopili. Jaz pa, ki sem okoli 200 kilometrov od ameriškega obrežja, naj vzletim ob 35. uri po odletu iz Le Bourgeta in nekaj ur potem pristanem v New Yorku... Načrt je drzen: Charles odhaja, jaz prihajam.

jam, prihranimo pa si kakih štiri tisoč kilometrov nad Oceanom.

To je ogromna prevara... Vendar v moji okolici vsakdo zaupa... Jaz sem izgubil vso voljo in se na slepo prepustim tujemu vodstvu. Ali močno me mika, da bi že bilo vse pri kraju.

24. m a j a 1930.

Vse se je v resnici zvršilo, kakor je bilo napovedano... Georges Rocnin — torej jaz — je zmagovito prispel v Curtiss-Field. Sram me je bilo spočetka, da sem se spustil v takšno ciganstvo... Potlej pa me je menda prevzela pijanost zmagoslavja in blaznost množice... Cele dneve je to trajalo: Kallingster me je povsod kazal. Komanditar velikega poleta je dobil milijone in milijone... Zato je bil nasproti meni od sile radodaren... V malo dneh sem bil bogat, neznan bogat... Ob tej priljubljenosti, ob tem imetju sem malodane pozabil svojega brata... Sram me je obšel in rezko sem vprašal Kallingstera, kaj je z njim:

»V kratkem pride do mene in potakem tudi do vas«, mi je odgovoril in me ostavil.

Medtem smo se vrnili v Pariz s parnikom France.

J u n i j a 1930.

Še vedno brez poročil o Charlesu... Hudo sem v skrbeh... Vsi ti sprejemi v Parizu me žalijo... Samo na brata mislim... Kod hodi?

Nocoj sem domov grede pozval Johna Williama Kallingstera, naj mi pove, kako je z njim.

»Poslušajte.. prijatelj.. vaš brat...«

»Moj brat!« sem zadržtel. John William Kallingster je okleval... ali oberoč sem ga prijel za ovratnik pri smokingu...

»Na dan z besedo!« sem mu velel.

»Vaš brat... I no... Še nekoliko dni sem vam hotel prikrivati... ampak... nesreča... pristanek na morju... ponoči... velikansko valovje na Atlantičko... Avijon je pristal predaleč od broda... Moje moštvo ni moglo s čolnom prihiteti o pravem času in nesrečnež je potonil z letalom vred.«

Zgrudil sem se na tla... Ne vem, koliko časa sem bil v omedlevici. Proti koncu nezavesti pa sem v dremavici, ki me je še objemala, slišal Johna Williama Kallingstera, kako je dejal Petru:

»Ko bi bil mogel tudi ta iti po gobе... Tako ne bi nihče vedel za skrivnost... to bi bilo boljše...«

In Peter je menil:

»Saj ga bomo lahko kedaj spravili v krtovo deželo, če ne bo pameten.«

Ti razbojniki so ugonobili mojega brata, o tem sem uverjen. Ladja ni bila na prostranem morju ob Irski za to, da bi ga otela, pač pa da bi ga za vekomaj pogubila.

Jaz pa, jaz sem sokrivec teh ljudi... potegnil sem njih denar... brata pa zapletel v strašno pustolovščino.

Zbežal sem daleč, jako daleč...

N o v e m b r a 1930.

Na tem gradu v Bretanji, koder skrivam svojo slabo vest, sem pravkar zvedel iz listov naglo smrt svoje matere. Groza me je zapisati, toda ta novica me je skoro malce potolažila: tako vsaj ne bo vedela, kajti božič je pred durmi...

Moj brat? ubogi Charles! Trpim, to je strašno... Dobro vem, kaj mi je storiti...«

Tu je bilo konec nesrečnikove spovedi. Srčnosti nisem imel, da bi ga bil še enkrat videl... ali na koncu zadnjega lista sem pripisal: »Bog vam je bil naklonjen, ker vam je p i hrani l najhujšo kazen: grajo priletne matere, njene objokane oči in za vselej ranjeno srce.«

Pozneje sem iz bretanjskega samostana, znanega po svoji železni strogo rednosti, dobil le-te preproste besede:

24. d e c e m b r a 1930.

»Duhovni oče, lani smo bili vsi združeni... Danes pa živim v redovniški

halji, v največji pobožnosti in čakam, kdaj bo Bog blagovolil narediti konec

mojemu križnemu potu na zemlji. Brat Louis.«

Svojemu pismu je priložil liste, ki sem jih pustil na njegovi pisalni mizi, toda z zadnjega so bile odstranjene besedice, ki sem jih bil pripisal pred svojim odhodom.

Karadeški grad danes na novo samotari na svoji veliki skali... Pariški dnevnik so pač dvakrat ali trikrat poskušali spet izpregovoriti o zmagovalcu At'antika, ki ga je krasna zaljubljena rusalka odnesla navdušenju njegovih občudovalcev.

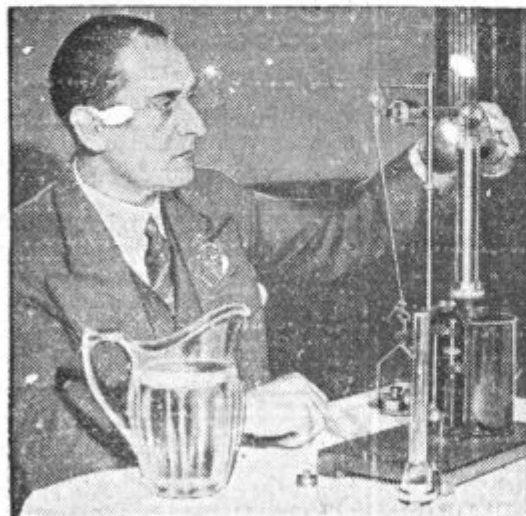
Pomalem se slavni čin črnega bolida pozablja...

Jaz sam sem snoči vrgel v svojo zakurjeno peč liste, ki so skrivali v sebi Cassarov zločin...

Bogu prepuščam skrb, da naj kaznuje Johna Williama Kallingstera, ki ga ne poznam.

Priredil N. K.

Prevratne iznajdbe ali domišljija?

E. Caneghem, Flamec po rodu, je baje iznašel način izkoriščanja stoječe vode za pridobivanje energije

Alfonz Pietsch dela na konstrukciji raketnega letala, ki bi se moglo dvigniti 20 km visoko v stratosfero

Prve fotografije v balonu

Je delal slavni fotograf in letalec Nadar, pisateljsko ime za Feliksa Tournachona iz Pariza († 1820). Sodeloval je pri raznih listih in se proslavil v zrakoplovstvu z zgradbo zračne ladje, ki jo je gonil vijak, in velikega zrakoplova »Le géant«, s katerim je takrat

(1863) napravil najdaljšo zračno pot: iz Pariza v Hanover. Fotografiranje je bilo tedaj od sile naporno, ker je moral ladjico pretvoriti v laboratorij, rabiti črno pregrinjalo, takoj deti svoje snimke v kopel itd. Isti Nadar je delal prve fotografije ob umetni luči ter na veliko presenečenje kazal posnetke iz pariških katakomb in kanalov.

Dr. Vlad. Travner.

Francoske kolonije

(Nadaljevanje)

Glavna žitnica in zakladnica Francije je Mala Afrika. Tako imenujejo Francozi s skupnim imenom Tunis, Alžir in Maroko.⁷⁾ To ozemlje meri prilično 1.3 milij. km². Prebivalcev ima okoli 12 milij., med njimi 700.000 Evropecev (večinoma Francozov).

in na visokih planotah. Gozdovi pa pokrivajo grebene in vrhove Atlasa. Ker so točni podatki znani samo za Alžir (ki je tudi najbolj obdelan), upoštevam predvsem razmerje v tej deželi. Žitna polja zavzemajo v Alžiru 1.5 milij. ha in donosajo letno do 10 milij. kvintalov raznih cerealij, predvsem pšeni-

Prvi črni minister v Franciji Diagne se razgovarja s sudanskim črncem (Slika s pariške kolonialne razstave)

Podnebje je v splošnem zmerno toplo slično kakor v južni Franciji. Zemlja je zelo rodovitna, posebno tam, kjer je dovolj vode. Zato uspevajo tu pred vsem poljedelstvo (oz. vinogradništvo), živinoreja in gozdarstvo. Polja, vrtovi, vinogradi in drugi nasadi so ob obrežju

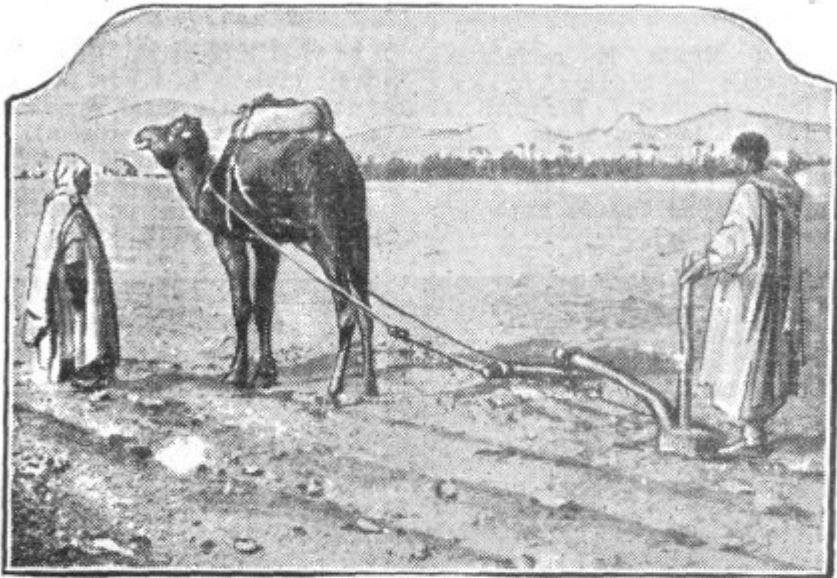
⁷⁾ Geografsko se imenuje Mala Afrika (tudi Berberija, Atlantske dežele ali Moghreb) ozemlje, ki ga omejujeta na vzhodu, severu in zapadu (od Male Sirte do Agadirskega zaliva) Sredozemsko morje in Atlantski ocean, na jugu pa rob Sahare. Tako tvori Mala Afrika nekak otok. Politično obsegajo Tunis, Alžir in Maroko tudi del Sahare, ki seveda za narodno gospodarstvo ne pride v poštev.

ce, ječmena, ovsu in kuzuze. Razen tega pridelujejo precej tobaka in oliv. Važno vlogo igra bombaž, ki sliči po svoji kakovosti egipčskemu. Izvažajo ga predvsem v Francijo, kjer izdelujejo iz njega batist perhal, barhent in drugo blago. Pomembna je tudi kultura alfe t. j. neke vrste trave, ki služi za izdelavo panirja. V okolici večjih mest kakor Algera (ravnina Mitidija), Orana, Bonéja, Blide, Bugije (Alžir), Feza in Casablanca (Maroko) so skrbno obdelani vrtovi in sadonosniki, ki pridelajo razna evropska velemesta (posebno Pariz in London) s prvovrstno zelenjavo in finim namiznim sadjem (jabolka, hruške, fige, oranže). Dateljevih palm

je v Alžiru okoli tri milijone, ki dajejo vsako leto 2 milj. kvintalov sadežev.

Pred 100 leti je bilo v Alžiru komaj nekaj trt. Zdaj znaša letni vinski pri-

rejo meriti z najboljšimi francoskimi. V provinci Oran pridelujejo tako zvaní »mistelles«, t. j. vinski mošt, kateremu pridenejo, preden zavre, nekaj čistega

Maroški poljedelec

delek povprečno 14 milijonov hl. Vino izvažajo posebno v Francijo. Alžirsko vino je lahko namizno vino srednje kakovosti. V nekaterih krajih — posebno v višini 100—500 m nad morjem — uspevajo tudi vrste, ki se mo-

alkohola. Rabijo ga za izdelavo medicinskih vin in finih likerjev. Vrednost tega pridelka znaša letno 40—50 milijonov frankov. Poljedelstvo, vrtnarstvo (sadjarstvo) in vinogradništvo pa še niso v polnem procvitu, ker je tri četrtine

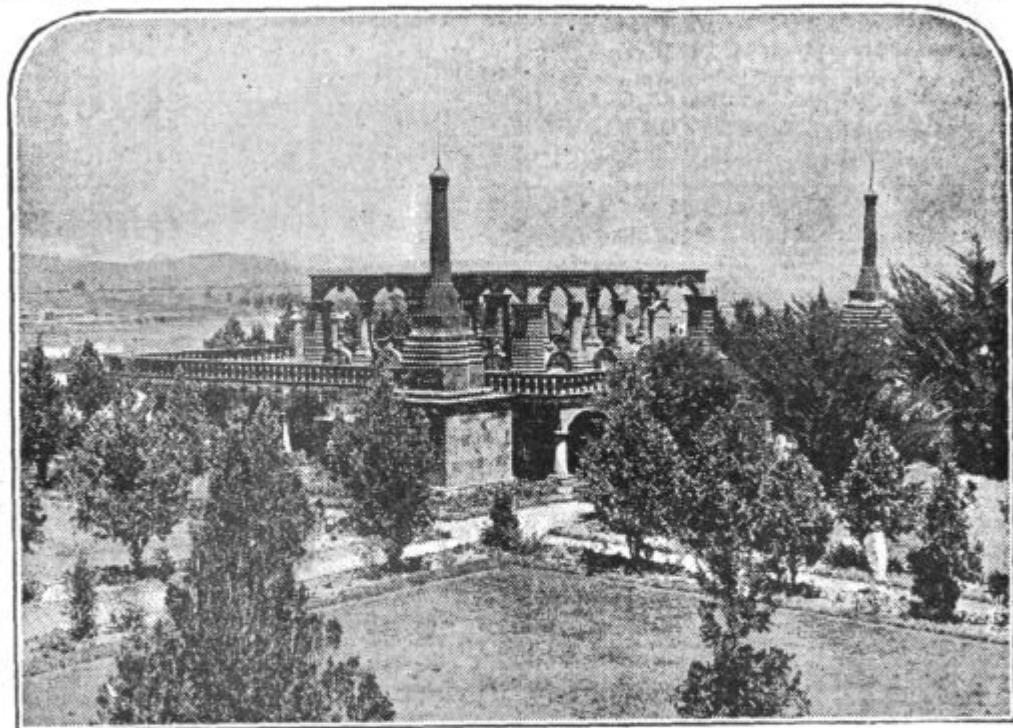
Pierre Bordes, generalni guverner Alžira in polkovnik Lavigne, poveljnik alžirskega orožništva pri paradi orožnikov iz l. 1830.

zemlje last domačinov, ki jo obdelujejo še zelo neracionalno. Ko se bo udomačil moderni način obdelovanja, se bo donos gotovo podvojil.

Ogromno bogastvo Male Afrike tvorijo nadalje gozdovi, ki obsegajo v Alžiru 3 milijone ha, v Tunisu pol milijona ha in ogromne ploskve v Maroku. Tu rastejo vse vrste gozdnih dreves, ki jih poznamo v Evropi. Pomembnejši so gozdovi plutca (*quercus suber*), ki pokrivajo v Alžiru 450.000 ha, v Maroku

di z ribarstvom in z nabiranjem koral (posebno v okolici Bizerte).

Izredno bogata je Mala Afrika na raznovrstnih mineralijah. Najvažnejše rude, ki jih kopljejo v mnogih rudnikih Alžira, Tunisa in Maroka, so železo (magnezit), baker, svinec, cink, srebro in antimon. Nekaj zlata pridobivajo v Maroku. Posebno važni so razni fosfati, ki jih je pridelal Alžir l. 1920. 280.000 ton. Znan je alžirski marmor, ki so ga cenili že Rimljani. Vrednost mineralij,

Maavzolej prvega ministra Rainalalarivony na Madagaskarju

pa 250.000 ha. Iz lahke in debele skorje teh dreves (plutovine) izdelujejo posebno zamaške. Zelo čistan les za pohištvo daje cipresi podobna tuja (*thuya occidentalis*). Na visokih gorah rastejo cedre. Iz kalibijske rese (*erica carnea*) izdelujejo pipe. Vrednost obdelanega lesa, ki ga izvažajo Alžir, znaša letno okrog 50 milijonov frankov.

Zelo razvita je živinoreja. Kakor v vseh sredozemskih deželah rede domačini posebno ovce (okrog 10 milijonov), koze (okrog 4.5 milijona) in mule. Ze od nekdanj so sloveli žilavi berberski konji. Reja goveje živine je pomembna le v nekaterih okrajih. Razen mesa izvažajo kože in volno (posebno v Ameriko). Ob morju se pečajo prebivalci tu-

ki jih pridobivajo v Alžiru, znašajo letno povprečno 250 milijonov frankov.

Toplic in mineralnih vod je v Alžiru nad 100. Nekatere izmed njih kakor Haman Meshutine (pri Constantine), Bains de la Reine i. dr. so znana tudi v Evropi. Zaradi ugodnega podnebja in dobrih zvez je v deželi mnogo zdravilišč in prezimovališč. Mnogo dohodkov donaja tujski promet. Številne zgodovinske in narodopisne znamenitosti, pa tudi slikovite pokrajine kakor okolice Constantine, Tlemenca, Algera, oaza El Kantara i. dr. privabijo vsako leto mnogo tisoč tujcev z vseh delov sveta.

Slednjič je omembe vredna tudi domača obrt. Znani so posebno zlatarski izdelki in preproge, ki jih prodajajo do-

mačini v svojih slfkovitih »souk«-ih (trgovinah). Gospodarski razvoj Alžira kaže najbolj naslednja statistika izvoza in uvoza v letih 1850—1925.

Leto	Vrednost izvoza in uvoza v milj. fr.
1850	85
1890	545
1920	4.175
1925	4.680

Francoska Vzhodna Afrika (Senegal, Franc. Guineja, Slonoko-

maniok, gumi in bombaž. Zemlja je zelo rodovitna posebno ob Nigru, ki poplavlja — slično kakor Nil — vsako leto svojo okolico. Med pragozdi in Sahara se razprostirajo nepregledne sudanske stepe in prerije, kjer žive ogromne črede goved in ovac. Če bi se posrečilo zatreti povsod tsetse muhe, bi lahko živel tu še stokrat toliko živine. Množice divjih slonov so važne zaradi slonovine. Manjšo vlogo igrajo mineralije. Zlato je v napolninah nekaterih rek. Pridelujejo

Domačini z vzhodne obale Madagaskarja

ščena obal, Dahomey, Franc. Sudan, Zg. Volta, Niger, Mavretanija in Togo) in Francoska Ekvatorialna Afrika (Gabon, Sred. Kongo, Oubangui, Čad in Kamerun) obsegata skupno nad 7.5 milijona kvadratnih kilometrov s približno 20 milijoni prebivalcev. Tu — posebno ob ekvatorju — se razprostirajo ogromni tropični pragozdi z več tisoč kvadratnimi kilometri površine. V njih rastejo raznovrstna koristna drevesa, ki dajejo kavčuk (kavčukovci), različne masti, olja za hrano in industrijo (karité, razne pistaceje, palme, kokosi itd.) in dragocen les za stavbe, pohištva itd. (mahagoni, okoumé i. dr.). Drugi važni rastlinski pridelki so sezam, kopra, mandeljni, kava, sladkor,

tudi nekaj cina, bakra in živega srebra. V Gabonu kopljejo malahit, ki služi za izdelavo vaz, tobačmc i. dr.

Izkoriščanje tega ogromnega naravnega bogastva pa je kljub vsem dosežanim naporom in delnim uspehom zelo otežkočeno. Vroče in vlažno podnebje ubija telesne in duševne sile evropskih naseljencev. Tropične bolezni so kljub zdravstvenim odredbam še vedno pogoste. Dežela je težko pristopna. Tudi manjkajo prometne zveze — železnic je le 2500 km — in ves komfort, ki smo ga vajeni v Evropi. Velike težave povzroča domače prebivalstvo, ki je nezaplivo in jezikovno silno mešano. Samo na ozemlju med gvinejsko obaljo in Nigrom govorijo domačini 35 povsem raz-

ličnih jezikov. Tako mora biti evropski kolonist obenem poljedelec, zdravnik, inženjer, sodnik, vojak, učitelj in jezikoslovec. Umevno je, da živi v teh krajih le malo belokožcev in še ti večinoma le ob morju. Tako bo najbrž tudi vedno ostalo. Zato se mora kolonizatorično

Dekle iz Indokine

delo Francije omejiti le na to, da nadzoruje domačine in da jih navaja k rednemu gospodarstvu.

Mnogo ugodnejše so razmere na Madagaskarju, ki meri (s Komori in nekaterimi drugimi otoki) 587.000 km² s 3,5 milijona prebivalci. Podnebje je subtropsko; padavin je dovolj. Zato uspeva posebno riž, čigar nasadi obsegajo okoli 600.000 ha. Važna je tudi produkcija kave, ki dosega sedaj 5.000 ton na leto. Ostali pridelki so vanilija, čaj, poper, krompir in južne sadje. Tudi Madagaskar pokrivajo obsežni gozdni kompleksi, kjer rastejo kavčukovci, razne palme in druga koristna drevesa. Zelo pomembna je živinoreja. Zebu (madagaskarsko govedo) je naravnost simbol velikega otoka. V zadnjem času izvažajo tudi mnogo finega krokodilovega usnja. Od mineralij so važni posebno grafit (letna produkcija nad 10.000 ton), cin, baker in železo. Tudi izvoz zlata je bil nekoč znaten. Veliko vlogo igra pridobivanje slude, ki jo rabijo za prozorne peči, okna na ladjah itd. Slednjič je

na otoku mnogo dragih kamnov kakor granate, berili i. dr.

Provenca Indskega oceana je mali, pa krasni in rodovitni otok Réunion (6.200 km², 175.000 prebivalcev). Tu pridelujejo rum (letno 30.000 hl), kavo, kakao, sladkor, tobak, čaj in razne začimbe. Gospodarsko najmanj pomembna kolonija v Afriki je Francoski Somali (120.000 km², 260.000 prebivalcev). Glavni pridelki so slonovina, vosek in kava. Važna pa je dežela iz strateških in prometnih ozirov.

B. Azija.

Poleg navedene Male Afrike je najpomembnejša francoska kolonija Indokina (803.000 km², 21 milijonov prebivalcev), ki je pretežno poljedelska dežela s tropičnim, oziroma subtropičnim podnebjem. Poljedelstvo cvete predvsem v Kočincini, ki ima okoli 2,4 milijona ha obdelane zemlje. Glavni pridelek Indokine je riž, čigar nasadi zavzemajo 4,5 milijona ha. Drugi poljski pridelki so sirk (sorghum vulgare), koruza, pšenica, maniok, čaj, bombaž, kava, sezam, ricinus, poper, tobak itd. Zelo razvita je svilopreja. Gozdovi zavzemajo 280.000 ha. Posebno važen je izvoz bambusa in gutaperhe. Živinoreja je na nizki stopnji. Rede posebno svinje, konje, ovce in slone. Pokrajino Tonkin smemo imenovati Belgijo Daljnega vzhoda. Tu so ogromni premogovniki, ki zaposlujejo nad 40.000 delavcev. Letna produkcija premoga znaša nad 2 milijona ton. Od tega izvažajo prilično polovico. Indokina prideluje tudi mnogo kovin, posebno zlata, srebra, cinka, bakra, živega srebra, antimona in aluminija. Znatna je produkcija cementa (Hai-Phong), ki dosega letno 150.000 ton. Razen tega pridobivajo sol, vodo i. dr. Glavni obrtni izdelki so porcelan, nakit, papir in tkanine.

Francoska Sprednja Indija obsega le 513 km² z 270.000 prebivalci. Zato nima za gospodarstvo večjega pomena. Sirija (205.000 km², 3 milijone prebivalcev) je važna predvsem za tujski promet. Odlična je njena zemljepisna lega med tremi kontinenti (Azija, Afrika in Evropa). Podnebje je ob obali vroče, v visokih gorah pa hladno, vendar povsod znosno in zdravo. Prometne zveze (železnice, avtomobili i. dr.) so prvovrstne. Tem prednostim se pridružujejo velika preteklost dežele, nešteti zgodovinski in umetniški spomeniki najrazličnejših narodov in kultur od najsta-

nejših dob do današnjih dni, pestro orientalsko življenje in slikovite pokrajine. Zato prihaja sem vsako leto mnogo tisoč tujcev iz starega in novega sveta. Ker je le malo rodovitne zemlje, ne uspevata poljedelstvo in živinoreja. Prebivalci pridelujejo le nekaj žita, vina, bombaža in južnega sadja. Od mineralij prideta za izvoz v poštev samo premog in petrolej. Razvita pa je industrija. Že izza davnih dob so znani izdelki iz jekla (posebno orožje), usnja in svile, dragocene preproge, tkanine itd.

C. Amerika.

Pomembna antilska otoka Guadeloupe in Martinique (skupno 2750 km², 480.000 prebivalcev) sta iz-

D. Oceanija.

Glavna med vsemi francoskimi kolonijami v Tihem oceanu je Nova Kaledonija (18.500 km², 48.000 prebivalcev). Tu je — poleg Kanade — največje skladišče niklja, oziroma garnerita (nikljevega magnezijevega silikata) na svetu. Druge rudnine so železo, kobalt in krom. Pomembna je produkcija kave (letno okoli 700.000 kg). Drugi pridelki so isti kakor v vseh tropičnih pokrajinah. Ostali francoski otoki — predvsem Tahiti — (skupno 4.000 km², 32.000 prebivalcev) so važni zaradi svoje lege sredi pota med Avstralijo in Južno Ameriko. Na njih vlada večna nomlad. Glavni pridelki so začimbe, ka-

Plesalci in plesalke na Tahitiju v starih narodnih nošah

redno rodovitna. Podnebje je tropično in zdravo. Zato sta otoka zelo gosto naseljena (179 prebivalcev na km²). Glavni pridelki so: rum, sladkor, kakao, kava, vanilija, razne začimbe in dragocen les (mahagoni). Bogastvo teh srečnih otokov dokazuje dejstvo, da iztržijo prebivalci samo za rum letno okoli 250 milijonov frankov. Francosko Guyano (88.200 km², 40.000 prebivalcev) pokrivajo skoraj v celoti neprodorni tropični pragozdi. Vlažno in vroče podnebje je zelo nezdravo. Prometnih zvez skoraj ni. Kolonija izvažata malo kavčuka in lesa. Izkoriščanje zlata v naplavinah rek se skoraj ne izplača. Otoka St. Pierre in Miquelon (240 km²) ob južni obali Novega Fundlanda sta skoraj neobljudena. Važna pa sta zaradi kitolova (ribje olje).

va, sladkor, biseri, korale in fosfati.

Kolonialni imperij donaja Franciji vsako leto blizu 22 milijard frankov. Upravni stroški (izdatki za vojaštvo, uradništvo itd. brez investicij) pa znašajo povprečno 2 milijardi frankov na leto. Kapital, ki so ga naložili Francozi v svoje kolonije se torej sijajno obrestuje. Zato je umevno, da cvete v Franciji materialna in duševna kultura, kakor le v malo drugih deželah in da igra mogočna republika povsod, posebno pa v narodnem gospodarstvu — kot »bankir Evrope« — vodilno in odločilno vlogo.

Ogromni in vsestranski napredek prekomorske Francije pa ni važen samo za francoski narod in za ljudstva, ki živijo pod njegovo zaščito, temveč za vse človeštvo. Vodilna misel francoske koloni-

alne politike je človekoljubnost, t. j. zavest, da so vsi narodi zemlje bratje in da mora močnejši in srečnejši brat pomagati slabejšemu v interesu vseh. Zato je francoska kolonizacija eno največjih kulturnih del vseh časov. Vzvišeni ideji človekoljubja pa nasprotujeta slepi despotizem in nasilje, ki vodita narode neizbežno v propast. Francija vlada z ljubeznijo in pravico. Zato ji zadostuje 165.000 mož, ki vzdržujejo red in mir v imperiju, ki je mnogo večji kakor vsa Evropa, čigar posamezni deli so oddaljeni od domače obale več deset tisoč km in kjer žive najrazličnejši narodi, med njimi tudi še divja plemena, medtem ko morajo »brantiti« svobodo in mir Evrope okoli 10 milijonov oborože-

nih, tisoči kanonov, nešteti zrakoplovi in bojne ladje ter ogromne zaloge strupenih plinov. Francoski kolonialni častnik je v prvi vrsti organizator, raziskovalec, človekoljub in učenjak ter le v primeru skrajne sile vojak.

To človeško idejo humanizma in to vzvišeno nalogo velikega in plemenitega francoskega naroda so poudarjali že mnogi odlični voditelji Francije, med njimi tudi najboljši poznavalec francoskih kolonij maršal Lyautey, ki je pri otvoritvi kolonialne razstave v Parizu izrekel pomenljive besede: »Kolonizirati se ne pravi zidati samo železnice in tovarne, temveč si osvajati za človeško civilizacijo divja srca prebivalcev savan in puščav.« (Konec)

Smučarji na plan!

Smučarstvo se je pri nas v zadnjih letih tako razširilo, da skoraj nikjer, kjer delujejo sportna ali sokolska društva, ni več sportnikov, ki bi pozimi ne navežali smučí in si tudi v ledu in snegu ne krepčali duha in telesa v prosti naravi. Razen teh je tudi še veliko število takšnih, ki sicer niso prijavljeni nobenemu društvu, temveč zapisani samo veliki materi naravi — poleti in tudi pozimi — na smučeh.

Vsako leto prinese z novim veseljem za staro smučarsko armado tudi vedno veliko število začetnikov, ki morajo — kakor povsod že kaj začenjajo — prenesti različne težave in brikolosti za svoje navdušenje. Vsi ti križli so za nekatero tako mučni, da kmalu izgubijo pogum in po nekoliko ponesrečenih »turah« z žalostjo odlože »dílce« — do prihodnjíc. Vsak poskus jih utruija in ko je vsega »izletas« konec, skora ne čutijo mišic — od utrujenosti in celo pravih bolečin.

Med temi bojazljivci in malodušneži je precej takih, ki vedo, da so vseh težav krivi sami, ali vsaj priznajo, da se za smučanje sploh niso vnaprej pripravili. Kdor hoče s smučmi na nogah res kmalu uživati krasote zimske narave, mora kljub vsej dobri volji vendar izpolniti nekaj pogojev fizičnega značaja, katerim pa seveda v prvem navdušenju ne posveča nobene pozornosti. Glavni vzrok za »žalostne« začetek toje na smučih je skoraj edino ta, da večina začetnikov naveže deske brez treninga, dasi smučanje ne spada med najlažje sportne panoge, če izvzamemo vežbanje na pravih travnikih, ki pa jih vsak začetnik nima pred nosom ali brez večjih žrtev na razpolago. Če pa gre na teren, ga bole kosti še pet dni v tednu in smučí gredo — v kot!

Kdor hoče z veseljem otvarjati vsako smučarsko sezono, mora tudi med letom — z izvajanjem drugih sportov — skrbeti, da ostane njegovo telo gibčno in prožno. Mestni človek se ne more kakor otrok pod gorami vedno vežbati na snegu in tudi notranji organi morajo zaradi spremenjenega zraka in napora samega delovati mnogo močnejše. Zato se mora smučar iz mesta pričeti pripravljati mnogo prej kot domačin, ki mu zapade sneg pred hišo in takrat, ko o njem v mestu in daleč naokoli še ni nobenega sledu.

Najboljša priprava za smučarja med letom je gozdni tek. Po gozdu se lahko teče ob vsakem letnem času, na vsakih tleh in ob vsakem vremenu. Če je zelo mrzlo, je treba pač one dele telesa, ki so najbolj razgalljeni (obraz, roke in noge) primerno zaščititi pred mrazom. V tem primeru jih je treba namazati z oljem ali pa teči v dresu za trening, kar pa je navadno zelo v oviro.

Med gibanjem v svežem zraku se delovanje srca poveča. Zato je naravno, da smučanje brez prave priprave lahko škodi temu organu. Nekako slično je s pljučami, ker morajo med tekom tudi delovati močnejše. Zato mora smučar tudi pljuca priučiti hitrejšega in globokejšega dihanja.

Razen gozdnega teka so za smučarja tudi gimnastične vaje velikega pomena. Nihče naj ne misli, da je treba potem, ko ima opremo v redu, čakati samo ugodnega vremena, torej čim idealnejše bele odeje! Za vsako vrsto raznovrstnega sportnega udejstvovanja se je brez izjeme treba pripraviti z gimnastičnimi vajami. Do čim se v telovadnici okrepi telo, je treba pri vztrajnostnih tekih ojačiti še notranje organe za večje delo pri smučanju. Za

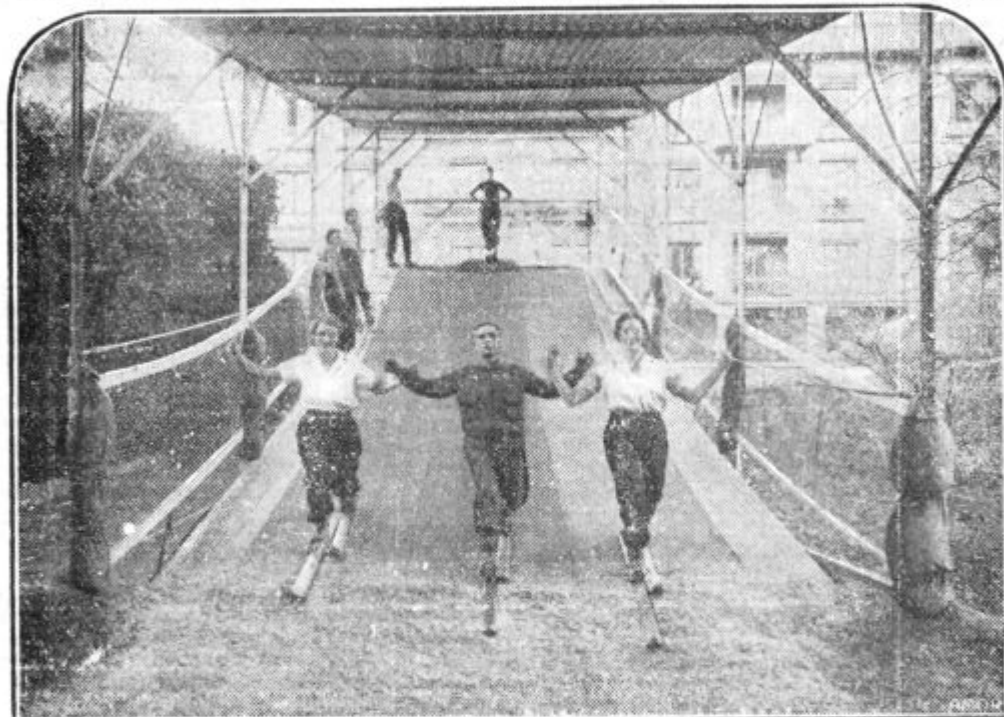
takšno pripravo je tek po gozdu najprimernejši!

Zelo važno poglavje iz prvih priprav smučarje so tudi tako zvaní suhi tečaji. Kakor se za druge panoge delajo gimnastične vaje ali na orodju, tako je tudi za smučarja potrebno, da izvaja gimnastične vaje na smučeh. Dobro je, da se izuri v ravnotežju, dviganju obeh nog, razkoračenju in vrtenju nog, ker se mu le tako okrepijo mišice na nogi, ki pri začetniku največ trpe. Koristno je, če se vežba tudi z razkoračenimi nogami upogibati v kolenskih na desno ali levo.

ki so pozneje običajno uporabna tudi pod snegom.

Vse te priprave seveda še ne združujejo vsega kretanja na smučeh, vendar so tako dragocene, da bo vsakdo, kdor jih bo vsaj deloma dovršil, z lahkoto premagal one začetniške neprijetnosti ter kmalu spoznal, da spada ravno smučarstvo med najlepše in tudi najkoristnejše sportne panoge med vsemi.

Sicer pa je naša smučarska armada najzgovornejši dokaz, da za smučarstvo ni treba propagande! Smučarstvo je naš narodni sport in morda ni več daleč čas, ko

Umeten smučarski teren v ženevski srednješolski telovadnici

Med manj znanimi, toda zelo koristnimi pripravami za smučarje so tudi gimnastične vaje s palicami, ki jih pač smučar na terenu največ rabí. Palice niso potrebne samo pri teku po ravnem ali navkreber. Bolí izurjeni vozač jih potrebuje posebno za razne skoke. Za vse te skoke in tudi za dobro uporabo palic med vožnjo po ravnem mora imeti smučar dobro izvežbane mišice na rokah in v ramenih. Za vajo je primerno da se z počepa polagoma dviga in zopet spušča ob palicah. S temi vajami se ne krepijo samo mišice na rokah in ramah temveč tudi na hrbtu in trebuhu.

Prav posebno koristen pa je za bodočega vozača po snegu trening s palicami med gozdnim tekom, pri katerem uporablja palice kot po snegu. Za te vrste treninga pa morajo biti tja posebej izbrana; najlažje se vrše te priprave na pobočjih,

bo res našlo zmagoslavno pot tja do zadnjega gorskega naselja v južnih delih naše domovine, kjer čaka odkritja še toliko in toliko odličnih smučarskih terenov. Kdor smuča, skrbi za zdravje duha in telesa; kdor je zdrav, lahko daje narodu in domovini največ svojih sil. Teh nam je v težkih časih, ki stiskajo vso Evropo, treba več kot jih imamo. Zato na plan, začetniki; pripravite se za prvo belo nedeljo, da bomo lahko rekli, da smučamo vsi! Zdravi in močni se bomo vselej vračali z naših izletov v zimsko prirodo!

—st.

Mizica, pogrnise!

Tedenski jedilni list

Ponedeljek, obed: korenjeva juha z zemljevim rezanci, zeljnati štrukelj, krompirjeva solata, ocvrta jabolka. Večerja: pljučka v kislomaku, testeni polžki.

Torek, obed (praznik): na goveji juhi riž z perutninskim drobnom, pečena jarcica garnirana z maslenim brstnim zeljem, različne solate, črešnjevji kolački. Večerja: mesna solata (od opoldne mesa), kolački, čaj.

Sreda, obed: pražena močnikova juha, naravnih govejih zrezki, pražen krompir, solata, sadje. Večerja: testene vrvice z paradižnikovo omako, kuhane češplje.

Četrtek, obed: krompirjeva juha z vampi, pečena krompirjeva kaša, dušena jabolka. Večerja: vampi s paradižnikom in polenta.

Petek, obed: ribja juha, špinaca z ocvrtimi jajci, sirova potica. Večerja: ajdovi žganci z mlekom ali gobično omako.

Sobota, obed: na goveji juhi vranični cmocki, govedina s sladko repo, ocvirkove palačinke. Večerja: znajmski golaž in makaroni.

Nedelja, obed: na goveji juhi (od sobote) možganje rezine, pečena telečja kračica v mrežici, garnirana z drobnim pečenim krompirjem in različnimi solatami (motovilci, indivja, zeleno). Jabolčni narastek. Večerja: panirane telečje zarebernice, zeljnata in krompirjeva solata.

RECEPTI K JEDILNEMU LISTU

(količina računana za 4—5 oseb)

Zeljnatih štrukelj. Naredi na deski vlečeno testo iz 30 dkg moke, enega jajca, soli in mlačne vode. Pokrij ga, da se spočije. Nadjev pripravi iz ene zeljnate, na rezance zrezane, v slanem kropu do mehkega skuhane glave, prepražene na prekajeni slanini s pol žlice moke, soli in nekoliko popra. Ko se voda izpari, postavi zelje na hlad, da se ohladi. Med tem razvaljaj in razvije testo, namaži ga z ohlajenim zeljem in potresi z zmleto gnjatjo ali klobaso, zavrij skupaj, položi v namažan pekač ali kozico, pokapljaj s presnim maslom ali mastjo in speci. Pečenega zreži na dva prsta široke rezine in serviraj toplega s solato. Namesto da ga spečeš, ga lahko tudi v prtič zavitega skuhaš, zrežeš in povrhu zabeliš z mastjo in drobtinami.

Paradižnikova omaka za testenine. V kozici segrej tri ali štiri žlice finega namiznega olja, daj vanje dve žlici drobno sesekljane čebule, eno žlico petršilja, dva krhlija zmečkanega česna in pol žlice moke. Ko moka nekoliko poru-

meni, zalij s primerno količino kropa, osoli in dodaj potrugo zračno paradižnikove konzerve, premešaj in pušči na zmernem ognju pol ure vreči. Testenine skunaj v slanem kropu, odcedi jih in oblij z mrzlo vodo, odcejene stresli v gorko skledo, potresi s parmezanom in oblij z omako. V omako dodaš lahko tudi dve osnaženi sesekljani sardelici.

Črešnjevji kolački. Boljše kvasno testo pripravim iz 35 dkg moke, dveh dekagramov kvasa raztopljenega v mlačnem mleku, k temu primešam dve žlici sladkorja, 5 dkg masla, en rumenjaka, sol in toliko mlačnega mleka, da je testo mehko. Stepam ga v skledi toliko časa, da se loči od kuhalnice, nato ga pokrijem in postavim na toplo, da vzhaja. Ko je vzhajano, ga z žlico zajemam iz skleda in polagam, za drobno jajce večje kepece na dobro pomazan in pomokan pekač. Ko imam vse testo razvrščeno v kepece po pekaču, vzamem eno jajce, ga pomolim na koničasti strani v moko in naredim z njim v sredo kepece jamico. V to jamico dam tri vkuhanane, dobro odtučene črešnje ali višnje, katerim sem izločila pečke. Ko imam vse gotove, jih pokrijem s prtom in postavim na toplo, da zopet vzhaja. Med tem zrežem eno pest olupljenih mandljev in jih zrežem na šibice. V lončku pa stepem eno jajce s 4 dkg sladkorja toliko časa, da se speni in zgosti. Ko so kolački vzhajani, dam v jamico nad črešnje eno žličico stepenega jajca, povrhu potresem z mandlji, postavim v pečico in spečem.

Pečena krompirjeva kaša. Tri četrta kilograma krompirja skuham, olupim in pretlačim v skledo. Primešam 1/8 litra mleka, 5 dkg presnega masla, en rumenjaka, sol in trd sneg enega beljaka. Ognjavarno skledo namažem z mastjo in namažem eno plast krompirjeve kaše, nato potresem 10 dkg zmlete gnjatji ali kuhane in zmlete kranjske klobase, povrhu naložim zopet krompirjeve kaše, zadnjo plast potresem z dobitnicami, pokapljam z raztopljenim presnim maslom in pečem v precej vroči pečici pol ure. Na mizo postavim v isti posodi.

Gobična omaka. Eno dobro pest posušenih jurčkov operem najprej v mlačni vodi, da se nesnaga odloči. Nato jih preplaknem parkrat v čisti mrzli vodi in ožmem. V kozici segrem tri žlice dobrega namiznega olja ali kepece presnega masla in naredim svetlo prežganje iz ene žlice moke, ene žlice drobno zrezane čebule in krhlija zmečkanega česna. Ko začne rumeneti, določim ožete gobice, zalijem s krompom in kuham na zmernem ognju tri četrt ure. Osolim, popram in dodam eno žlico paradižnikove omake.

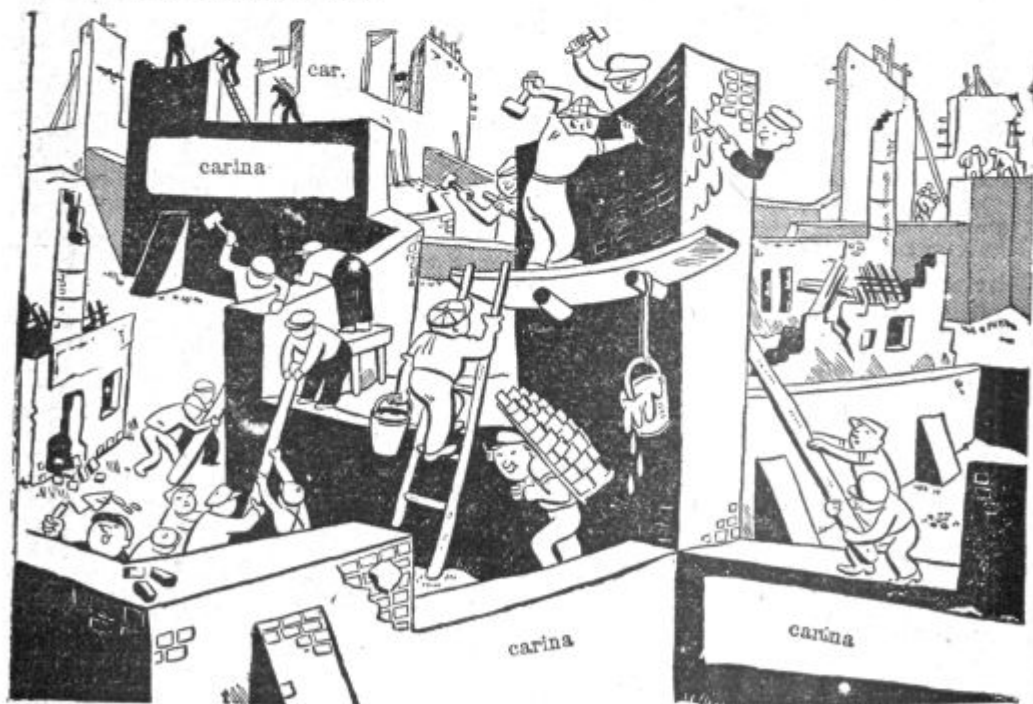
Karikaturna

Cesar po japonski milosti
Pu Ji, bivši kitajski cesar

Japonska in Društvo narodov

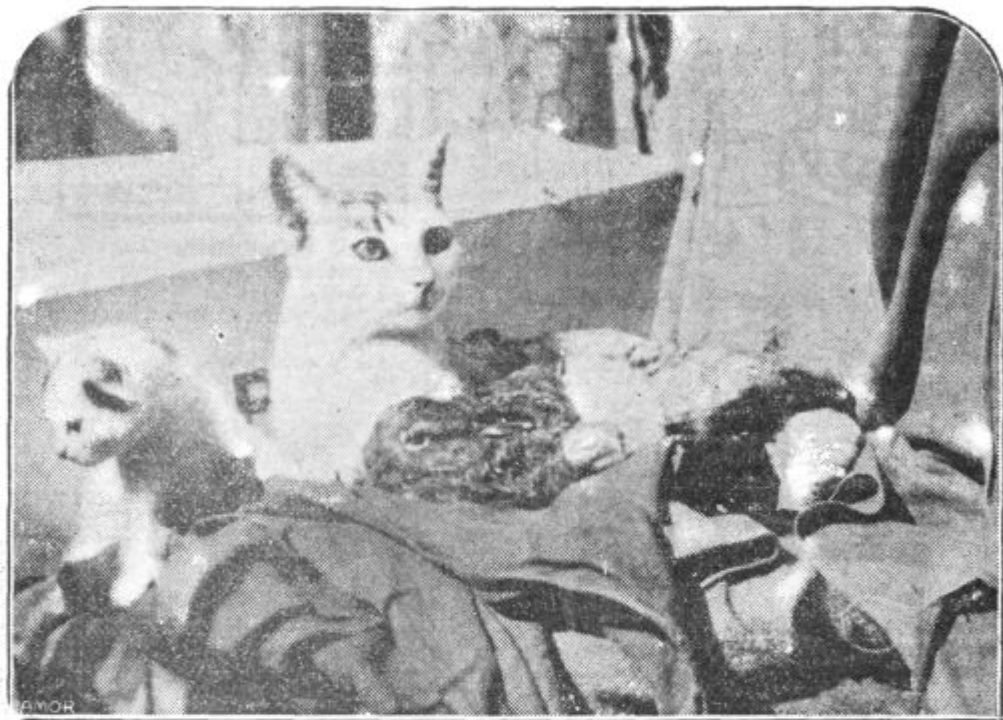
Anglež: »Zdaj je konec brezposelnosti! Vsi na delo, da se zgradi visoko carinsko obzidje!«

Urejuje Ivan Podržaj. — Izdaja za konzorcij Adolf Ribnikar.
— Za »Narodno tiskarno« kot tiskarnarja Fran Jezeršek. —
Vsi v Ljubljani.

Mačka — zajčkova mati

V Bernexu je neka mačka, ki poleg svojega mladega mačeta doji tudi mladega zajčka. Ta mačka je pač redek primer slepe krotkosti, ali bolje, materinstva, spričo katerega je v njej popolnoma zamrl smisel za plen, ki je lasten mačjemu plemenu. In ta

temperament svojega mačjega bratca vobče ne kaže nikakega razumevanja. Pač pa se v njem bujno razvijajo nagnenja rafiniranega sladokusca. Posebno rad ima mleko, pod pogojem seveda, da je zavreto in pripravljeno z nekaj koščki sladkorja. Najbolj mu je

primer ni morda izmišljen marveč popolnoma resničen. Ta mačka živi pri Adrienu Fournier - Marechalu, prodajalcu časnikov v Bernexu. Mačka, ki je prav lepo pisana v treh barvah, enako lepo skrbi za svojega mladiča kakor za zajčka, ki si bratovsko delita njeno mleko in ležišče za pečjo v kuhinji.

Za časa trgatve grozdja je prodajalec časnikov ustrelil lepo divjo zajkijo, viničarji pa so našli blizu tam malega, komaj dva ali tri dni starega sirotka, ki je bil na prvi pogled komaj podoben zajčku.

Prodajalčeva žena je zajčka adoptirala in ker je prav takrat oddala dvoje izmed treh mladih mačic, je kratko malo podtaknila zajčka mački, ki je zadovoljno predoč sprejela nesrečnega sirotka.

Zdaj je zajček že tako velik, da se svobodno sprehaja po hiši in služi za igračo mlademu mačku, ki je seve mnogo manjši od njega. Mačka se zaganja v nerodnega dolgouhca, ga grize ter preganja po prostorih, toda zdi se, da zajčku ni prav nič všeč otročje igrakanje, da bi se pa ubranil objema mehkih tačic, je preveč neokreten. Za neugnani

pa všeč, če z uživanjem sladke hrane ni zvezan običajni trud vseh samojedcev, marveč da ga prodajalčeva žena nahrani z žličco kakor otroka.

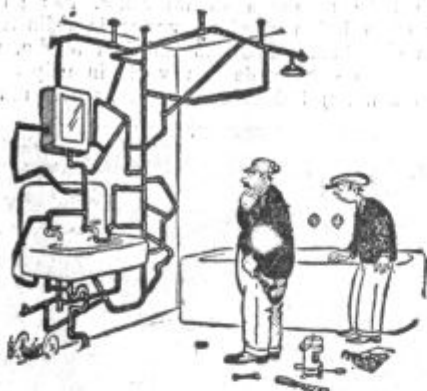
Tommy

Tako nazivajo po domače angleškega vojaka, kakor bi človek rekel: kranjski Janez. Od kod to? L. 1815. se je uvedla nova vojaška knjižica, kjer je moral biti naslovnik podpisan. Vzorec za izpolnitev rubrik so bili opremljeni z imenom: Thomas Atkina. Pomanjšano ime slove pa: Tommy.

Kako spoznati najboljšega psa iz istega gnezda

Vse leglo vzameš in odneseš daleč od psiče. Ta najde kmalu mladiče ter jih nosi nazaj v gobcu, dokler ni ves pokot na prejšnjem mestu. Najprej zagrabi najboljšega, potem manj dobrega in tako naprej do najslabšega.

HUMOR V SLIKAH

»Zdaj bo pa vendarle funkcioniralo!«

»Zakon je res čudna stvar! Nekaj besed v cerkvi in človek je poročen... in par besed v spanju — pa je ločen!«

»Čigava je šala, ki ste mi jo pravkar povedali?«

»Moja.«

»No, potem pa niste več tako mladi, kakor se zdite!«

Optimizem

»Vaše ime?«
 »Frida Jošt.«
 »Koliko ste stari?«
 »63 let.«
 »Ali ste poročeni?«
 »Še ne.«

»Ne vem natančno, koliko je številka njegovega ovrtnika, toda moje roke obsežejo točno njegov vrat.«

Oče: »Tako, da veš. Moram odpotovati. Ker pa vem da boš poreden, ti jih naložim že naprej!«